

Ба 3887

УКУБ КОШАС

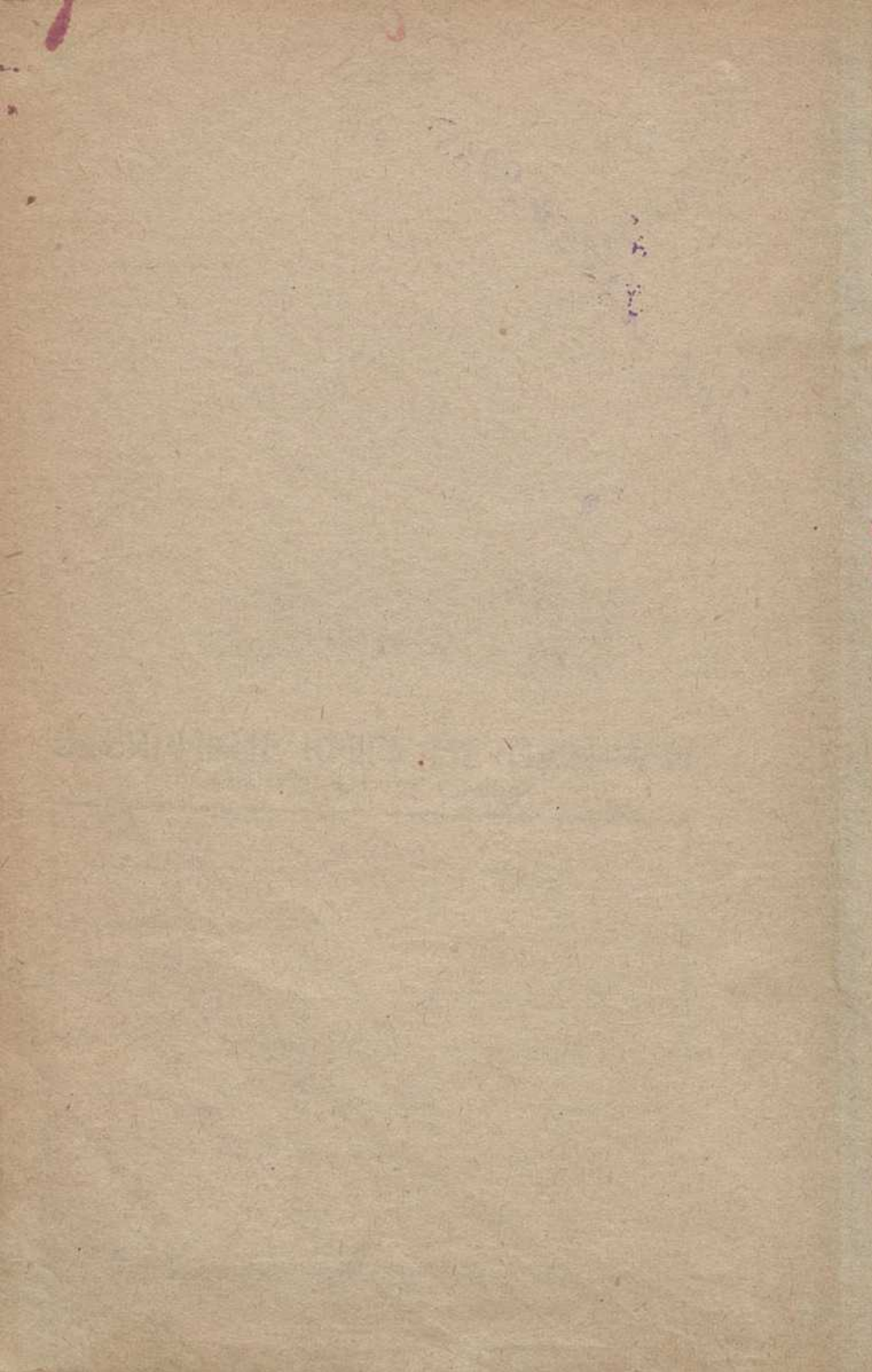
ВОДГУЛЬЕ.

БЕЛАРУСКАЯ КОММУНАЛЬНАЯ БИБЛИОТЕКА
ТАВРИСЬКАЯ СІМБАЛІА
М. М. М.

701

July ~~1858~~ 1885

Б К 60

Вз 3887

Н-60 ✓

ОРИГ. 192

ЯКУБ КОЛАС.

МР 2088

ВОДГУЛЬЛЕ.

Уч. в. А. 888

52887

20747

Рабочий факультет
БЕЛОРУССКАГО УНИВЕРСИТЕТА
ДЛЯ РАБОЧИХ
2885

БССР
Имени
ЛЕНИНА

1647 рб
БЕЛОРУССКАГО УНИВЕРСИТЕТА

Департамент
Имени
ЛЕНИНА

БЕЛАРУСКАЕ КООПЭРАЦЫІНА-ВЫДАВЕЦКАЕ
ТАВАРЫСТВА „АДРАДЖЭНЬНЕ“.
МЕНСК, 1922.

~~6087~~

1000

2002

1000

25.04.2009

1000

ВОДГУЛЬЕ.

ВОДГУЛЬЛЕ.

Ці коска зазвоніць у лугох раніцою,
Ці песьню дзяўча запяе,
Ці конік у дарозе праскочыць трусцою,
Ці вецер у палёх зазлуе,

У Ці гром гучнабежны пракоціцца у хмарах,
Ці грукне над лесам пярун.—
Усё водгук знаходзіць у бязьмежных абшарах,
Усё іх дакранаецца струн.

У А ты, калі гора каго напаткае,
Ці жальба пачуецца, плач,
Або запануе дзе крыўда ліхая,—
На усё адгукніся, адзнач!

А радасьць пачуеш, надзеі узаўюцца,
Каб добрыя весткі падаць,
Няхай тагды струны твае засьмяюцца
І песьняю шчасьця гучаць!

20/хІ 1921 г.

ПЕСЬНІ ВЯСНЫ.

У полі песьні, шум і гоман.
Ну-ж, і выдаўся дзянёк!
Сьнег на дзірках, лёд надломан,
І сьпявае ручаёк:

— Гэй, сябры! гэі, ручаёчкі!
Дружна разам пабягом!
Вёскам, людзям усім. браточкі,
Песьню волі запяём!

Ой, вы, людзі! паглядзеце,
Колькі мы нясём вады!
Бо яднаньне—сіла ў сьвеце,
А хто дужшы грамады?

Мы дарогі ў полі знаем,
Не заблудзіцца вада.
Знаньне—сіла! мы гукаем:
Гэй, за намі, грамада!

Мы імчым усё далей воды,
Затапілі мы брады.
Дружнасьць—першы крок свабоды,
Згоднасьць—сіла грамады.

19/г 1909 г.

НА ЛУЗЕ.

Добра ў лузе ў час палудны,
Лёгка тут уздыхнуць!
Хмаркі белыя марудна
За лясы пльвуць:

Ветрык краскі чуць калыша,
Чараты шуршаць;
Луг зялёны жыцьцем дыша.
Конікі трашчаць;

У лозах шчэбет ня сьціхае,
Шум стаіць і сьвіст;

У яркім бляску спачывае
На ракіце ліст;
Сьпевам дружным, цікім звонам
Поўніцца ўвесь луг,
І дрыжыць над ім, зялёным,
Жыватворчы дух.

15/ч 1910 г.

ВЕСНАВАЯ НОЧ.

На зямлю сырую
Ціха ночка пала,
Бляскам-дрыгаценьнем
Зорка замігала.

Адзінокі месяц
Выплывае з хмары,
На зямлю, на неба
Сходзяць яго чары.

З цёмнай высі-багны
Ўжо глядзяць стажпры,
Пояс дыямэнтны
Ткуць нябёс абшары.

Лёгкімі шаўкамі
Хмаркі разгарнулісь,
І скрозь іх шчасьліва
Зоркі усьміхнулісь...

Ох, на што ты, ночка,
Так прыгожа-міла?
Колькі ў сэрцы думак
Ты мне абудзіла!

Ой, на што пра волю
Голас твой сьпявае,
Калі маё сэрца
Волечкі ня мае?

Ой, ня кліч ты, ночка,
На прастор і волю,
Бо заплача сэрца
І душа ад болю!

Ночка-чараўніца!
Як ты ціха, міла!
Як ты многа думак
Ў сэрцы абудзіла!

7/VI 1910 г.

РАЊІЦА ВЯСНОЮ.

Ціха ў полі, ціха ў лесе,
А ні шэпне вецярок,
Толькі дзесь у паднябесьсі
Льецца звонкі галасок.

Як бы срэбраны званочак,
Роніць уніз за трэлем трэль,
Аж заслухаўся гаёчак,
Не парушыцца і ель.

На усходзе бляск агністы
Літым золатам дрыжыць;
Слуп высокі, прамяністы
Роўным полымем гарыць.

Тонкіх хмарах валаконцы
Сталі хораша ў радок,
Як бы ўюць яны для сонца
З тых валоканцаў вянок.

√ Ціха ў полі, ціха ў лесе
Чуць балбоча ручаёк,
А высока ў паднябесьсі
Льецца звонкі галасок.

7/VI 1910 г.

ВЕСНАВЫЯ ХМАРКІ.

Сінім стэпам-даліною
Ходзяць хмаркі веснавыя,
Сакавітыя, густыя,
Чарадою-грамадою.

Ой, вы, хмаркі, неба дзеці!
Як вы сэрцу майму мілы!
Носіць вецер лёгкакрылы
Вас, любыя, па усім сьвеце.

Люба мне, як думкай Божай
Ціха зьвісшы над палямі,
Вы пракоціцеся часамі
Гукам-грукатам прыгожым;

Як маланка узаўецца.
Блісьне стужкай агнявістай,
І як песьняй галасістай
Вам зямелька адгукнецца.

Ліне дожджык, даль закрыве
Белай сеткай, срэбратканай,
Цёплы дожджык і жаданы
Усё аджывіць, усё абмые.

А, зачуушы голас грому,¹
Селянін з сахой на ніве
Усьміхнецца вам шчасьліва,
Стаўшы важна, нярухома;

✓Бо ваш гром для вёскі сына—
Лепша музыка на сьвеце..
Ой, вы, хмаркі, сонца дзеці,
Не пакрыўдзьце селяніна!

МАЁЙ ВЯСЬНЕ.

Каб я волю меу,
 Я сказау бы: «Стой,
 Дні вясны маёй,
 Сьветлай, маладой!
 Не уцякайце вы
 У тую даль вякоў,
 Дзе пахована
 Многа вас, дзянькоў,
 І адкуль назад
 Вам няма дарог!»
 Я б стрымау вясну,
 Каб я толькі мог!
 Ды бягуць дзянькі
 І вясна мая!
 Не вярну я іх,
 Ня стрымаю я!

26/VI 1910 г.

У Х М А Р К І

Сьветлыя хмаркі—дзеткі прастору,
 Ціха па небе плывуць.
 Ім незнаёмы сьлёзы і гора,
 Смутак і жаль іх ня рвуць.
 Ціха і згодна ідуць, небажаткі,—
 Усюды ім сьцежкі ляжаць!
 Божыя зоркі, быццам дзяучаткі,
 Скрозь іх валокны глядзяць.
 Золатам сонца іх аблівае,
 Срэбны у ноч іх калёр
 З хмарак кароны неба сплятае—
 Летняга ранку убёр.
 Сьветлыя хмаркі, рунь залатая,
 Дум небясоў чарада!
 Вам незнаёма нядоля людзкая,
 Беднага жыцьця нуда!

Стэп неаглядны, шыр нялюдзіма,
Вольнае царства вятроу,—
Там вашы сьцежкі, там і радзіма,
Дзеткі блакітных стапоу!

√ Станьце-ж, хмурынкі, над рубяжамі
Родных палеткаў, шнурау!
Ў сэрца людзкае кіньце з дажджамі
Думкі іх верных сыноў!

√
ПЕРШЫ ГРОМ.

Голасам Бога, ціха і важна
Гром пракаціўся угары.
Луг адазваўся гromу працяжна,
Лес адгукнуўся стары;
Гай страсянуўся, дрыгнула поле,
Ўзгоркі той гук паняслі.
Ў гэтым раскаце чуецца воля,
Чуецца радасьць зямлі.
Ў грукаце гэтым многа ёсьць сілы,
Чуецца моц у ім, прастор.
Першыя громы! сэрцу вы мілы,
Любы мне сьмех ваш між гор!
Міл майму сэрцу гоман далёкі,
Водгук вясёлы і шум.
Гром ты магутны, гром адзінокі!
Колькі ўскатурхаў ты дум!
Моцна мяне ты клічаш на волю,
Цяжка бяз волі мне тут!
Кланяйся, гrome, роднаму полю,
Родны вітай ты мой кут!

* * *

Эх, як я-б хацеу
Па палёх прайцісь
І упіцца іх
Пахам, росамі!
Паглядзець, зірнуць,
Як жыта растуць,
Як калосікі
Наліваюцца.
Я хацеу бы знаць,
Як аплаціцца
Праца трудная
Рук мазолістых,
Як багаты рост
Ярыны у палёх,
І мужык-ральнік
Повен дум якіх?
Ці ён смуціцца,
Газіраючы,
Што труды яго
Так марнуюцца:
Ці ён цешыцца,
У полі ходзячы
Па мяжах, жытох
У сьвяты дзянёк,
І пад шум хлябоў
У сэрцы моліцца,
Каб дазволіў Бог
Ураджай сабраць,
І каб бура-град
З навальніцаю
Не пашкодзіла
Працы-радасьці?
Толькі-ж мне няма
Сьветлай волечкі,
І з турмы ніяк
Мне ня вырвацца!

ЖУРБА ПАЛЁУ.

Уплывалі хмары-горы
Белымі клубкамі,
Як бы крыгі ледзяныя
З меднымі краямі.

Ападала іх заслона
Ў беспарадку кучай,
Як бы Сам Бог дзьмухануў іх
Сілай вусн магучай.

І, пакорны Яго волі,
Уцякалі хмары.
Так прад усходам сонца нікнуць
Ночы страхі, чары.

І, шырока разгарнулася
Неба сінь-лазура,
Ды прырода пазірала
Хмурна і панура.

Быццам думкай невясёлай,
Наміткай туману
Засьцілалісь луг і поле,
Лес, гаі, курганы—

І глядзелі засмучона,
Як зьнікалі хмары,
І як з імі прападалі
Іх надзеі-мары;

Бо ім смага дакучала,
Сонца іх зьнішчала,
І бясплодна дажджавая
Хмара уплывала.

Пазіралі, гаравалі
Нівы, сенажаці...
Так гаруе, плача сэрца
Па сваёй утраце.

√ С У Ш.

Выйдзі ў поле, глянь, паслухай:
Ці-ж ня ўгледзіш сум жывы?
Ці ня учуеш жальбу нівак,
Тугу красак і травы?

Ці ня ўловіш сэрцам чуткім
Сьпеу гаротны ручаёў?
Ці ня ўнікнеш ў шум сірочы
Ярыны, грачо́к, жытоў?

Толькі-ж неба няумольна—
Што яму да тэй зямлі,
Дзе пад сіняю смугою
Далі немья ляглі?

Таюць хмаркі, як сьняжынкі,
Разганяюць іх вятры,
І тужліва пазіраюць
На палі гаспадары.

21/ст 1913 г.

√ Н А Л У З Е.

Ветрык паўднёвы у лузе квяцістым
Калыша траву-сенажаць.
Сіваваронкі над дубам жарлістым
Лётаюць, звонка крычаць.

Бусел клякоча ў гнязьдзе над хваінай,
Што колісь распляжыў пярун.
Даль неагляднал, стэп Еожы сіні
Змоўклі, як жалаба струн.

Гожа зьвілася у лозах зялёных,
Як срэбра жывое. рака.
Ня бачна, як летась, тут, у яе ўлоньнях,
Ні плытніка, ні рыбака...

Ветрык ціхутка над лугам гуляе,
Той ветрык на сонцы дрыжыць,

Тривы шалуе і краскі ласкае,
Бог ведае, што шапаціць.

Хоць і убраны луг у аксаміты,
У ткань залатую шаўкоу,
Толькі-ж над лугам жалоба разьліта,
Як ціхая скарга бяз слоу.

Здаецца, пытаюць мурог і мятліца,
Імяла, ўся сенажаць:
„Дзе вы, сяляне? Ужо час касавіцы,
А вас усё няма, ня відаць?“

17/у 1915 г.

ХМАРКА.

Па небе хмарка залатая
На сівер з поудзеня плыла
І ўздых палёу, жаданні гаю
У сабе хмурыначка нясла.

А сонца горача сушыла,
І сохлі нівы на палёх,
Даўно зямля дажджу прасіла,
Але яе ня слухаў Бог.

І усё заціхла, усё чакала
Дажджу ад хмаркі пауднявой.
Хістацца краска перастала,
Прыпаўшы к долу галавой.

Глядзеу і лес, і луг з травою,
І ўсе расьліны на зямлі:
Вось, хмарка чыстаю сьлязою
Спадзе на зьніклыя палі.

І у неба дойдзе плач з туманам,
Што снім дымам ціха зьвіс
Над цёмным лесам і курганам,
І ліне дожджыкам наніз.

Плыве хмурынка у Божым полі,
Як бы на моры астравок;
Яна-ж ня чуе крыку болі—
Яна схавалась за лясок.

19/VI 1910 г.

НОЧ ПРАД НАВАЛЬНІЦАЙ.

Стау чырван месяц круглаліцы,
І зоркі боязна дрыжаць;
А там, на поўдзены, зарніцы
Трывожна уюцца і гараць.

За стужкай стужка агнявая
Без перастанку ў цьму ляціць
І ночы цемень разганяе,
Паветра ціха баразьдзіць.

Ноч так прыгожа, так спакойна,
І нават ветрык ня дыхне!

Усё поўна чараў, усё прыстойна
Ў яе бяздоннай глыбіне.

І змоук дзянны трывожны голас,
Спакой і сон над усім ляжыць;
На ніве чула дрэмле колас,
І на галінцы пташка сьпіць...

Улюблю я ночкі час той дзіўны:
Як Божы сьвет, абняты сном,
Пабудзіць голас пераліўны—
Далёкіх хмар магутны гром,

Як ён працяжна заракоча
Гняўлівым голасам угары,
І шыба ў вокнах забразгоча,
І гоман пойдзе па бары;

А хмара грозна націскае,
Маланка неба баразьдзіць,
А ночка сьпіць, а ноч ня знае,
Што зараз бура зашуміць.

17/VI 1910 г.

ПЕРАД БУРАЙ.

Сінь і глыб бяз кінца-края...
Ціш і згодачка сьвятая
Неба, землю абнялі.

Сонца зранку жарам пыша,
Ветрык лісьце чуць калыша,
Вее чуць паўзьверх зямлі.

Лес і поле з збажыною,
Апавітыя смугою,
Задуменныя стаяць.

І сярод цішы трывожнай
Над зямелькаю набожнай
Сталі хмаркі вынікаць;

Ды так ціха, так пужліва,
Як бы зданкі або дзіва
Невядома скуль устае.

Шырыць сонца клуб іх белы
І маланак-громаў стрэлы
Ім на страх зямлі куче.

А зямля як бы замлела,
Нават дуб стары нясьмела
Зрэдка лісьцем павядзе.

Змоўклі усе вакруг абшары,
Бо замысьлілі штось хмары...
Ой, знаць, бура загудзе!

25/чч 1916 г.

ПОСЬЛЕ НАВАЛЬНІЦЫ.

Навальніцы няма, навальніца сашла,
Хмары далей паціснулі у сьвет,
І страхлівая цьма, дажджаная імгла
Разам з ёю пашлі у адзін сьлед.

Хоць грывіць яшчэ гром і зямельку трасе,
Хоць маланка жахліва гарыць;
Над раўком-капяжом у саламянай страсе,
Як сьляза, яшчэ кропля дрыжыць;
Але глухне раскат, і маланка радзей
Палыхае ў гняўлівых клубкох...
Заспакойся-ж, мой брат, і глядзі весялей,
Бо сьмяецца ужо сонца ў палёх!

1921 г.

М У Х А.

Ночка. У хаце усе паснулі.
Ціха зорачкі мігнулі,
У вокны мясячык глядзіць.
А пад стольлю ў павуціне
Б'ецца муха-сіраціна
І так жаласна пішчыць...

Гэты жаль на душу сходзіць
І аб леце думкі родзіць—
Шкода лета і цяпла.
Ночка бледна і маркотна...
А ёй уторыць усё гаротна
Звон мушынага крыла.

10/x 1916 г.

ВОСЕНЬ У ГАЮ.

Гай заціх, бы зачарован,
Гук і сьпеў яго пахован,
Гай штось марыць і маучыць,
Як душа ў часы зьмярканьня,
Толькі песняй пахаваньня
Вецер у лісьцю зашуміць,

А яно памеж камлямі
Залаценькімі раямі
Заснуецца, задрыжыць

І на дол, ужо амярцьвелы,
Так пакорліва, нясьмела
З ціхім шолахам ляціць...

Ціха у гаю і маркотна,
Толькі лісьцечка гаротна
Нешта смутнае гудзе.

У гэтай мове ападаньня
Песьню нуднага зьмярканьня
Думка чулая вядзе.

16/x 1916 г.

ДАРОГА.

Ад кургана—да кургана,
Ад гая—да гая
У пяць нітак лягла цьмяна
Пуціна крывая.

То лясок, то луг, то поле,
То лужок зялёны...
Эх, прастор! эх, воля, воля
І балот разгоны!

І куды бяжыш, дарога,
Тканка ног і кола?
Ды маучыш, пуцінка строга,
І мауклівыя долы...

Ну, што-ж? далей! гайда далей
За узгоркі тыя...

Ня стрымацца нам: мы—хвалі—
Ціхія, рачныя.

16/xi 1916 г.

ГАЙ.

Люба ўспомніць гай зялёны,
Сосен пышныя кароны,
Гурт прыўдалых іх камлёў,
Дзе так ціха, так прывольна,

Успомніць гай зялёны,
Сосен пышныя кароны,
Гурт прыўдалых іх камлёў,
Дзе так ціха, так прывольна,

Дзе і сам жывеш супольна
З жыцьцем хвой і тых дубоў,
Што як хлопцы, тут стаялі
І на хвоі паглядалі,
Як на панначак-дзяўчат.
Я пагульваў тут маўклівы
Ды спакойны, ды шчасьлівы,
Думкі думаліся ў лад.
Эх, ты, гай! Ня раз, бывала,
Тут душа адпачывала,
Сэрца цешылася, ды чым?
Толькі-ж хто пра гэта знае?
Ты, ды я, ды маладая...
Хто? про тое памаучым...

3/ix 1916 г.

Г У С І.

Гусі, гусі, вырай вольны!
Сумен крык ваш, гусі!
Ляціце вы ў сьвет раздольны
З нашай Бelay Русі.

Засмуткуюць зноў балоты
Бяз вас, госьці лега;
Занудзяцца, як сіроты,
Лозы там да сьвета

Што-ж? ляцеце—для свабоды
Вам і крыльце служаць...
Толькі-ж шкода чагось, шкода
Па вас лалі тужаць,

І гаруе сіратлівы
У чырвань лес адзеты...
Ой, вы гусі! паняслі вы
За сабою лега!

22/ix 1916 г.

ПЕРАД ВОСЕНЬНЮ.

Шго задумалась,
Зажурылася,
Даль шырокая,
Неаглядная?
Думкай горкаю,
Невясёлаю
Зьвіс туман сівы
Над курганамі.
А у палёх дауно
Жыта зьвезена;
Коска, серп крывы
Працу скончылі.
Агалиўся луг,
Дауно скошаны,
Толькі вежамі
Стогі высяцца.
А зірнеш на лес,
Сэрца сьцісьнецца:
І маркотна у ім
І нявесела!
Пажаўцеу убор,
Пышны ліст яго
І ціхусенька
Асыпаецца.
Сьціхлі песьненькі
Вольных пташчак...
Глуха лес маўчыць,
Думку думае.
Знаць, ён думае
І маркоціцца
Па вясье-красе,
Залатой пары...
Эх, пануры лес!
Ня журыся, брат,
Для вясны тваёй
Біта сьцежачка.

БН 3887

Жыцьцё новае
К табе вернецца,
Зашуміш ты зноў
Гучна лісьцямі;
Засьпяваеш ты
Разам з пташкамі
І хвалу сьпяеш
Жыцьцю новаму.

А мая вясна,
Мая мілая,
Ўжо ня вернецца,
Не, ня вернецца!
Што ж задумалась,
Зажурылася,
Даль шырокая,
Даль маўклівая?

30/III 1910 г.

ЗАХАД СОНЦА.

Дагараў дзень, і зьнікалі
Ціха яго блескі,
У шэрым змроку прападалі
Гай і пералескі.

Над раўнінай сьнегавою
Чырванью пажара,
Як бы стужкай залатою
Зьяла ў блеску хмара.

І ўзняліся і загралі
Два слупы ад сонца,
Ўцень прыметна ў іх дрыжалі
Смарак валаконцы.

Блеск па небу разьліваўся
Хваля залатою.
Я стаяў і любавався
Візунаю гульнію.

АНТОНАВІЧ
М. М. Удэлава
Спісана ў лічбавым
№ 10

І далёка скрозь па полі
Гладзь сьнягоў бялела.
Я глядзеў—душа па волі
Плакала і млела.

І ўзьнімаўся дым клубкамі,
Зьлёгка пазлачоны,
І з апошнімі касамі
Зьнік і слуп чырвоны.

І я думаў, што ў ваконцы
Ты, як я, стаяла,
На апошні погляд сонца
Ў смутку пазірала.

27/1 1911 г.

Д А В Я С Н Ы.

Мароз, зіма,
Сьнягі вакол,
І сьпіць трава,
Пад сьнегам дол.

Мяцеліца,
Вятры гудуць,
Ў лугох дубы
Шумяць, равуць...

Ці скора-ж ты,
Жаданны час
Вясны-красы,
Ідзеш да нас?

Ідзі, згані
Сьнягі з палёў
І вывядзі
Раку з акоў!

Акрый лугі,
Адзень лясы
На жыта кінь
Крыштал расы!

Сагрэй ты нас,
Цяплом абвей!
Ідзі, вясна!
Ідзі скарэй!

30/1 1911 г.

ПЕСЬНІ ЗІМЫ.

Люблю я зімы з маразамі,
Завеі белыя у палёх,
І сьнегу скрып пад палазамі,
І ціш зімовую ў лясох.

Люблю я ветру сьпеў гаротны
Ў мужычых комінах глухіх,
На полі белыя палотны,
Абрусы хмарак сьнегавых,

Што засьцілаюць лугавіны
І далі ціхія палёу.

Мне любы ёлкі і хваіны
Пад белай наміткай сьнягоу.

У гэтых зьявішчах свабодных,
Ў малюнках гэтых халадоу
Так многа песень, сэрцу родных,
Ўспамінак мілых мне дзянькоу.

8/xi 1916 г.

* * *

Дай, зірну ў сваё ваконца—
Сьнег і сьнег вакол, зіма.
І нейк цесна, як ў палонцы,
Ўсё цяжэй зьвісае цьма.

Там, за ярам, лес дубовы
Чуць сінеецца праз бель.
Ня чутно ніякай мовы,
Ўсюды белая пасьцель.

І стаяць маўкліва хаты,
Ў яр упёрліся двары.

Ўсё маучыць, бы сон заклёты
Навялі тут ведзьмары.

Толькі зрэдка між крыжамі
Разгалосіцца удава,
Ды ў яру дзесь вечарамі
Сьвішча жудасна сава.

І над гэтаю магілай
Жыцьця цёмнага людзей
Гостры жуд таемнай сілай
Налягае усё цяжэй.

25/хл 1919 г.

МЯЦЕЛІЦА.

Нізка зьвісьлі над зямлёю
Хмары сьнегавыя,
Нудна плачуць над ракою
Лазьнякі густыя.

Лес гудзе, дрыжаць галіны,
Стогне бор хваёвы,
Глуха стогнуць верхавіны,
Гнуць свае галовы.

Белай мглою ўсё закрыта,
Сыпле сьнег. Шугае
Вецер сівер і сьрдзіта
Гурбы пасыпае,

Ўсе дарожкі замятае,
Круціць сьнег і носіць, —
Дзікім зьверам завывае,
Жаласна галосіць...

Ой, ты вецер, сын прастору!
Смутна ты галосіш.
Ці ня наша гэта гора
Ты ў палёх разносіш?

10/т 1910 г.

З І М А.

Налышлі марозы,
Рэчкі закавалі,
Белыя бярозы
Інеем убралі.

Замялі дарогі
Ветрыкі сьнягамі.
Лес, як дзед убогі
З белымі вусамі,

Апусьціў галіны
І стаіць гаротна,
Зрэдка верхавіны
Загудуць маркотна.

Мяккая пярына
Вочы адбірае;
Белая раўніна—
Ні канца, ні краю!

Пад пялёнкай белай
Травы і лісточкі.
Поле анямела,
Змоуклі ручаёчкі.

І схілілісь лозы,
Чуць гальлём хістаюць,
А у палёх марозы
Ды вятры гуляюць.

16/хІ 1910 г.

НА ПАВАРОЦЕ.

Мяне ужо радуе і тое,
Што ночка стала убываць,
І што ад мёртвага пакою
Пачне прырода ажываць;

Што з кожным днём бліжэй к вясне мы,
Калі абудзяцца гаі,

І сон палёу, спакой іх немы
Пабудзяць з шумам ручаі.

Няхай шумяць вятры у полі
Халоднай злоснаю зімой,
Адну зіму мне быць у няволі
За мураванаю сьцяной.

А там вясна, і блізка воля;
Другі раз родзішся на сьвет,
А леса шум і песьня поля
Сатруць з душы нягоды сьлед.

11/хв 1910 г.

КОЛЯДЫ.

Там, на волі, за сьцяною
Людзі чуюць, што жывуць,
І з вясёлай сьцяною
Вечароу калядных ждуць.

У цесны круг сямья зьбярэцца
За сталом каля гаршка,
І прыветней мігатнецца
Блеск у ваконцы мужыка.

Ад каляд па вадахрышчы
Будуць весела гуляць,
Вечарамі на ігрышчы
Бубен, скрыпкі зазьвіняць.

І сягонья, як і учора,
Пойдуць сьцены хадуном,
Хоць на момант сьціхне гор
Перад чаркаю з віном.

Крык і гоман, шум і песьні...
Як разыдуцца у мароз,
Не адно рабро там трэсьне,
Не адзін стаўчэцца нос.

П'юць, гуляюць ўсе багата,
Шум, ігрышчы, куцарма.

Адным словам, усім там сьвязта,
Толькі нам яго няма.

Тыя-ж краты, тыя-ж дзьверы
Дзень і ночку пад замком.
Той-жа звон, ліхі бяз меры,
Рэжа сэрца, як нажом.)

Што-ж? гуляйце! Безгалоўе
Бутлям, скваркам, куляшу!
Я-ж за ваша усіх здароўе
Пайку хлеба упішу.

1910 г.

В Е Ц Е Р.

Пагуляю на волі
Вецер лёгкакрылы,
Пагуляю і будзе:
Адпачынь, пахілы!

Паламаў ты лесу,
Стрэх сарваў ня мала,
З хмарамі і з громам
Спрэчку вёў, бывала.

Рваўся ты к прастору,
У стэп шырокі, сіні,
Ды закалыхалі
Ветрыка пустыні.

Што-ж? уляжся, вецер,
Хоць у чужой даліне!
Ды й ці ня усё роўна,
Дзе цябе ня кіне

Доля бедачына,
Мачыха ліхая,
Бо ня маеш, браце,
У сьвеце свайго края...

Пагуляу на волі,
Вецер лёгкакрылы,
Пагуляу, улёгся
І заснуу пахілы.

3/VI 1911 г.

* * *

Надрывайся і шумі,
Вецер-сівер, у полі..
Як сярдзіта ты ні дзьмі,
Ні гуляй на волі;

Як дарог ні замятай
І малых трапінак,
Як ты злосна ні сьпявай
Мужыку у камінак,—
Усё-ж ты сьціхнеш і цяплом
Скора ты павееш
І з рэкітавым кустом
Міла задурэеш.

29/I 1910 г.

НА НІВЕ.

— Гэй, мой конік! гэі, мой сівы!
Ну, яшчэ, маменькі!
Варушыся, гэі, ня бойся,
Конік мой сівенькі!—

Ў полі зранку за сахою
Аратай гукае,
Сіуку, друга у цяжкай працы,
Просіць-панукае.

Сам бяз шапкі, босы ногі,
Грудзіна раскрыта;
Б'юць каменьні аб нарогі,
Скрыгацяць сярдзіта,

І шуршаць пяскі буйныя,
Як жарства рачныя,

Ходзіць подскакам у дрыготках
Сошачка крывая.

Аратай ідзе спавагу,
Мерна, крок за крокам.
Вузка доугая палоска,
Не акінеш вокам.

Пройдзе боразну аратай,
Сошку падтрасае,
Сам назад увесь падаецца;
Конік службу знае:

Сам заходзіць без панукі.
Без каманды, спраўна,
Аж нейк глянуць на сівога
Люба і забаўна.

Нібы знае сівы конік
Думкі аратая,
І яго панукі-крыку
Сіўка не чакае.

Аратай-жа, завярнушысь,
Спыніць друга-сіўку,
Слова ласкавае скажа
І паправіць грыўку;

Гладзіць коніка па шыі,
Мух дакучных гоніць,
Як бы з самым лепшым другам,
З сіваком гамоніць.

— Змардаваўся? адпачынь, брат!
Пастаім, пакурым;
Вератнік мы гэты скончым,
Спачываць патурым.—

Конік трэцца галавою
Аб яго кашулю;
Адпачыўшы, зноў ён цягне
Сошачку крывулю.

А аратай, задуменны,
Зноу ідзе ступою.
Моцна, моцна іх зрадніла
Праца за сахою!

— Гэй, мой конік! гэй, мой сівы! —
Носіцца па полі.
Конік, сошка і аратай
Мерна йдуць паволі.

Эх, ты поле! колькі сілы
Тут затраціць трэба!
Цяжка, цяжка дастаешся
Ты, кавалак хлеба!

22/5 1911 г.

√ Г О Л Ь.

Голь абадрана́я, голь неакрытая,
Злою нядоляю моцна прыбітая!

Няма табе, горкай, ніколі спакою —
У весну і у лета, у восень, зімою...

√ Людзі бяздомныя, людзі бязродныя!
Поуняцца вамі астрогі халодныя;

√ Там холад і сырасьць і вецер сьвідруе,
Там твае скаргі ніхто не пачуе...

√ Што-ж цябе гоніць, голь неакрытая,
Голь бедачыная, Богам забытая?

6/х 1910 г.

√ СТАРЫЯ ПЕСЬНІ.

Скарга нязьменная, гора нязбытае...
Голь змардаваная, голь неакрытая,
Бедная, цёмная голь!

Заўжды: стагнаньнем мяне спатыкаеш,
Заўжды ты душу маю спавіваеш
У цяжкую тугу і боль.

Стогне з табою і даль сіратлівая.
Ціш гэта негая, шыр маўчалівая
Ціхіх разлогаў-палёу.

✓ Чым-жа пацешыць вас, людзі пакутныя?
Як разагнаці вам думкі ўсе смутныя?
Гора ня сьціхне ад слоу.

30/т 1914 г.

НА ПОЛІ.

Шэпчуць згодна каласінкі,
Гойдаюцца нівы;
Ходзіць гоман срэдзь збажынкі,
Мілы і шчасьлівы...

Колькі шуму ў нашым збожы,
Сьпеву і гаворкі!..
Як вы мілы, як прыгожы,
Родныя узгоркі!

Як старанна заараны,
Поле, твае скаты!
Межы кветкамі убраны
Пышна і багата.

Над жытамі песьні льюцца,
Толькі сонца ўстане.
Люба глянуць, азірнуцца,
Стаўшы на кургане!

Разгарнулась поле кругам,
Як кілім зялёны,
То узлоўж лавай, то дзе цугам
У даль бягуць загоны.

Па краёх палёу шырокіх
Цёмны лес сінее.
Колькі ў полі адзінокіх
Грушак зелянее!

Там, пад наміткай туманаў,
Відзен гай сасновы,
Што прабег паўзьверх курганаў,
Як дзявочы бровы.

А над гэтым усім прыветна
Нахілілась неба;
Сьвеціць сонца, незаметна
Поўніць колас хлебам.

Шэпчуць нівы ў полі згодна,
Гнуцца каласамі.
Ой, ты, поле! гай ты, родны!
Толькі-ж я ня з вамі!

Толькі ў думках я вас бачу,
Шум здалёк ваш чую;
Я бяз вас тут годы трачу
І па вас гарую.

18/III 1910 г.

ПЕСЬНЯ ЖНІВА.

Жарыць сонца бяз літосьці,
Варам пыша ад палёў,
Трэцца жыта ў пыл на просьце,
Зэрне сыплецца далоў.

Хоць бы хмарачка дзе ў небе,
Хоць бы рэдзенькі цяпёк, —
І бяз часу ў цьвёрдай глебе
Сьпее грэчка і лянок.

Душна ў полі і маркотна.
Постаць жоутая хлябоў
Ціхім шолахам гаротна
Просіць жнеек і сярпоў.

Вось прышлі і жнейкі ў поле,
Заскакаў крывы сярпок.
І панёсься на прывольлі,
Ціхі будзячы дзянёк.

Голас гучны і п'явучы,
Як вясенька, малады,
Сакавіты і цягучы,
Поўны тугі і нуды.

Пакаціўся ён мяжою
І адбіўся паміж гор,
Потым дробнаю сьлязою
У неба вырваўся, замёр.

Многа смутку ў песьні жніва!
Хто той смутак парадзіў?
Ці ты, доля нешчасьліва?
Ці ты, журба бедных ніў?

Ці то вы, палі няплодны,
Горам песьню абвілі,
Каб нідзе пра край свой родны
Мы забыцца не маглі?

1/чш 1912 г.

МЕСЯЦ.

Ціха месяц адзінокі
Ходзіць у небе над зямлёю.
Неразгаданы, далёкі.
Што ты бачыш пад сабою?

Бачыш сьлёзы ты людзкія,
Як з расою тэй ліюцца,
Як у тумане думкі злыя
Горкім плачам аддаюцца,

Як бяз долі і бяз хлеба
Працавіты люд наш гнецца...
Кінь ты жальбу нашу у неба—
Няхай неба ускалыхнецца.

√ „Р Ы Н У!“

Было і зьяўлося—сьвет іншы паўстаў...
А вось што мне дзед мой нябошчык казаў:

У сяле была хата на дзье палавіны,
Прасторны абедзьве, як тыя адрыны.

Але пуставала адна палавіна:
У ночы, як пойдзе апоўнач часіна,

Прыходзіць ціхутка туды Невядомы,
Прыходзіць нявідны, стаіць нярухомы

І толькі гаворыць: „Ой, рыну ж я, рыну!“
І кожны, пачуўшы такую навіну,

Скарэй бег наўцекі, бег вон з гэтай хаты...
І што ты парадзіш?—Той дом быў заклёты.

Чаго ні рабілі: вадой акраплялі,
Папоў і ксяндзоў там маліцца склікалі,

Сваё вядзе «Рыну», і хата пустуе.
Але раз пад вечар салдацік вандруе:

Прыходзіць служывы. „Эй, добрыя людзі!
Прыпынак салдату на ноч ці ня будзе?“

—І рады-б, саколiк, ды ліха такое:
Ня будзеш мець, родны, усю ноч ты пакою.

Ёсьць у нас хата, але заклётая:
Там «Рыну» усё ходзіць і сон адганяе.—

Патыліцу джургнуў салдат і гаворыць:
—Няхай сабе рыне, ня буду з ім спорыць.—

Паслалі салдату, як добраму пану.
—Пабудзіце, братцы, як сам я ня устану.—

Салдат пацягнуўся і выпрастаў ногі,
Салодка зяхнуў так, вядома з дарогі,

Як пласт, паваліўшысь на мяккае сена
(На ўсякі выпадак пад бок узяў палена).

Даўно не ляжаў наш салдацік так пышна.
Ляжыць ён спакойна, крыху такі сьцішна,

Але сваё права усё-ж сон забірае
І вочы салдату драмком засьцілае.

Вось поўнач падходзіць, магільная ціша,
Вакол усё замёрла, здаецца ня дыша...

Салдат здрыгануўся, прыслухаўся— „Рыну!“
Пабеглі мурашкі на плечы, на сьпіну,

А страх неадступна усё: «рыну!» ды «рыну!»
Ды так няпрыйемна, ды так надаедна!

Ня вытрываць, чуе салдацік наш бедны.
Давай абувацца, забыў і палена,

І верціць анучы, прыгнуушы калена.
А тут, як на ліха, і бот загубіўся,

А „Рыну“ над вухам, бы шэршань убіўся,
І дудзіць ды дудзіць усё „рыну! ой, рыну!“

— Не, брат, дарма ты, а бот я ня кіну!
Казённыя рэчы важней твайго „рыну“.

Салдат аж пацее, хапаецца, рые—
Няма таго бота, а „рыну“ аж вые—

✓ Няма з ім ратунку у проклятай хаце.
— Рынь! рынь-жа, брадзяга! рынь, згінь твая маці!

✓ Цярпеньня ня стала, салдат узлаваўся.
І што-ж? гэты „Рыну“ у момант распаўся.

✓ Напоўнілася хата ў міг срэбраным звонам,
І сыпнулі грошы дажджом няшчысьлёным.

20/х 1916 г.

НЯШЧАСНАЯ МАЦІ.

У кожную ночку, як сьвет заціхэе,
І зоркамі гляне гара,
Халодныя нутры зямля раскрывае,
З тых нутраў выходзіць мара.

Ідзе яна ціха, як ночка, панура,
Ідзе пад крыжы-растанцы,
Стаіць нярухома, выгядае хмура—
Усе аглядае канцы.

І далей бяз шуму ідзе на балоты,
Ідзе, некрануўшысь расы,
І плачуць ёй сьледам пудліва чароты,
І ціха шумяць ёй лясы.

Абходзіць магілы, на прыкпад садзіцца
І сёлы вартуе яна,
Па роднаму краю снуе і цяніцца,
Заўсюды панура, адна...

* * *

І людзі гавораць, што часта чувалі
Апоўначы плач на палёх,
І часта кабету адну сустрачалі,
Гаротную, усю у рызманох.

І чулае вуха той плач улавіла.
«Ой, дзетанькі!»—плача яна:
«Ці-ж я за тым вас на сьвет парадзіла,
Каб век заставалась адна?»

Каб крыўдзілі людзі і жыць не давалі?
За што-ж вы зракліся мяне?
За што вы матулю жывой пахавалі?
Так плача усё здань у цішыне.

11/III 1912г.

У Н О Ч Ы.

Над калыскай матка
Ночку каратае,
Хворага сыночка
Цешыць, забаўляе.

На цвёчкы павешан
Начнічок убогі;

У вокны зазірае
Месячык двурогі.

Карагоды зорак
Угары мігаюць,
На зямлі сьняжынкі
Сінім блескам зьяюць.

Так спакойна ўсюды,
І такая ціша!
Хворае дзіцятка
Неспакойна дыша,

Забівае кашаль,
Не дае спакою.
— Сьпі, маё дзіцятка!
Сьпі, маё любое!

Ня пужайся, мілы!
Бог сьвяты з табою!
Бон пайшоў ты з хаты,
Сівы дзед з кульбою!

Унь, пайшоў дзед сівы,
Крывіцца і плача...
Уцянай адгэтуль!
Уцякай, бядача!

Ось які дзед гэты:
Думаў напалохаць!
Будзе ён усю ночку
На марозе охаць.

А не хадзі ў хату,
А ня лезь сьляпіцай!
Плач цяпер і мерзні
Ды ня будзь дурніцай...

О! Пятрусь харошы!
Любяць усе Пятруся:
Любіць яго тата,
Любіць і мамуся.

Купіць тата Пётру
Боцікі на ножкі;
Пойдзе мой сыночак
Пракладаць дарожкі.

Новую кашульку
Я табе пашыю,
Ў цёпленькай вадзіцы
Чысьценька абмыю.

Будзеш ты харошы!
Цётка не пазнае.
— А чый гэта хлопчык?—
Дзядзька запытае.

Ўсе дзівіцца стануць
І хваліць Пятруся.
— Гэта я,—ты скажаш.—
Я—сыноч Габруся!—

Поўнач пракрычалі
Пеуні у хату з хаты,
Ўсё курыць газыніцы
Блеск падсьлепаваты.

Змучана кабета
Мацярынскім горам
І схілілась ціха
Над сыночкам хворым

І калыша сына,
Страхі адганяе,
А самой ёй сэрца
Нешта сьсе, сьціскае.

8/VI 1910 г.

ГОРА МАЦЕРЫ.

За сялом у полі,
У жоуценькім пясочку,
Пахавала маці
Маладую дочку.

Зьнікла яе радасьць,
Старасьці апора,
І няма уцехі
У мацярынскім горы.

Ёй ніхто ня верне
Дарагой дачушкі.
Плачуць па дзяўчыне
Сваякі і дружкі.

Плача па ёй мілы,
Жаль яго вялікі,
Яго-ж гора сьціхне,
Змоукнуць сэрца крыкі.

Ганначку забудуць
Сваякі і дружкі,
Не забудзе маці
Родненькай дачушкі.

Не загояць часы,
Бо глыбокі раны,
Сама ляжа маці
З імі у гроб драуляны.

27/хі 1910 г.

МАЦЕРЫНА ПРЫЧЫТАНЬНЕ.

Верхам крыжастым узняўшысь высока,
Хмурыя елкі панура шумяць;
Дзе-ня-дзе вынікне дуб адзінока,
Дзе-ня-дзе вязы, як вежы, стаяць...

Дзікае месца! усё лес і балоты,
Купін мільёны, кусты лазьняка;
Боязна шэпчуць у балоце чароты,
Глуха, трывожна шуміць асака.

Лозы і тразы штось цёмнае баюць.
Што? невядома для нашых вушэй.
Нутры лясныя спрадвеку хаваюць
Нейкую тайнасьць ад вока людзей.

Чорная грэбля лягла срэдзь балота,
Хвораств, бяргвеньні, як рэбры, тырчаць;
Грэбля паганая, грязь і плюхота,
Мова нядобрая ходзіць пра гаць.

* * *

Каля грэблі за балотам
Людзі начавалі;
Аж з-пад Пінска шлі пяхотам,
Таварыну гналі.

Сутунела. У цёмным лесе
Галасілі совы.
Нікла ў змроку усё Палесьсе,
Бор драмаў вяковы.

На балоце з чаратамі
Лазьнякі шапталі,
Дзесь у пушчы за дубамі
Пугачы крычалі.

Месяц бледны срэбрам ліўся
У нетры ночкі шэрай.
Люд гудзеў і варушыўся
Заняты вячэрай.

А касьцёрчык так прыветна.
Мігацеў, сьвяціўся,
І над лесам чуць заметна
К небу дым узнасіўся.

Залатымі матылькамі
Іскаркі ляталі
І высока над лістамі
Гасьлі, прападалі.

Зоркі ціха мігацелі,
Разубраўшы неба.
Вось, вячэраць людзі селі—
Не хваціла хлеба.

— Слухай, Пётра: зьбегай к маме
Возьмеш хлеба, сала—
(А за грэбляй між лясамі
Іх сяло стаяла).

Так дзед кажа да Пятруся,
Хлопчыка малога.

— Калі-ж, дзедка, я баюся
Злыдзенья ліхога.

— Сьмейся, хлопча: мы-ж тут блізка,
А там зараз хаты;

Чуць што зьмерклась, месяц нізка,
Чуй—пяюць дзяучаты.—

* * *

Месяц вышай усё усплывае,

Поўнач недалёка;

Вось і сітца чуць мігае—

Ледзьве зловіш вокам.

Позны час, але ня сьпіцца

Базылю старому:

— Што магло б там прылучыцца

Пятрусю малому?

Што дагэтуль ня приходзіць?

Час вярнуцца з дому!—

Думка ў дзеда думку родзіць,

Неспакой старому.

* * *

— Пётра дома?—дзед спытаўся.

Тыя пазіраюць.

І трывога, рух падняўся.

— Го-го-го!—гукаюць.

* * *

Сярод грэблі, між бяровенья,

Весь гразёй заліты—

Божа мілы! вось здарэньне!—

Як бы кім забіты,

Трупік Пётры знайшлі людзі,
Што ганялі стадка.
Прыйшла маці, б'е у грудзі,
— Ой, дзіця, дзіцятка!

Мой сыночак, залаценькі!
Ой, ачнісь, зірні ты!—
А ён, бедны, няжывенькі,
Вочачкі закрыты.

* * *

З таго часу, чалавеча,
Толькі ночка гляне,
На тэй грэблі голас нейчы
Прычытоўваць стане—

На тым месьце, дзе маленькі
Быў Пятрусь забіты—
— Мой сыночак, залаценькі!
Ой, ачнісь! зірні ты!

19/ix 1910 г.

Н А Д З І Н О Ц Е.

Між глыбокіх сьнягоў,
Дзе лес глуха шуміць,
Ціхі дом ляснікоў
Адзінока стаіць.

Воучым вокам вакно
У цемні ночы блішчыць.
Дзеткі сьпяць ужо даўно,
Толькі матка ня сьпіць,

Смыча нітку яна,
Ўсё кудзельку прадзе.
Глухата, цішыня,
Толькі уюга гудзе,

Завывае, як зьвер.
Стогне вяз над страхой.
Страшна у лесе цяпер,
Сьцішна ў хаце адной.

Ды прывыкла яна
Да пауночы сядзець
І скрозь шыбы вакна
Ночцы ў вочы глядзець.

Ці А у коміне зноў
Вецер песню пачаў;
Вось ён глуха завёў,
Як жабрак засьпяваў.

Ў гэтай песні глухой
Сьлёзы гора чутны,
Плач і енкi з мальбой
Адзінокай душы.

* * *

—Мама! страшна мне гут,
Я баюся адзін:
Унь варушыцца жмут
На ашэстку аўчын!—

Сын малы, Васілёк,
Кліча матку к сабе.
—Бог з табою, сыноч:
То здалося табе!

Ня пужайся, дурны:
То аўчынкі вісяць,
Няжывыя яны
І ня могуць чапаць.—

—Мама! сядзь, ідзі тут..
Што так страшна гудзе?—
Стаеіць прасьніцу ў кут,
К сыну матка ідзе.

—Мама! чуеш: во—во!
Хтось па даху пабег!
Гэта злодзей ці хто?—
—Не, сыноч: гэта сьнег.—

— А што трэба яму?
Чаго узьлез ён на дах?
Ці ён грозіць каму?
Ці спужаў яго страх?

— Ой, блазнога мая!
Ну-ж, з цябе і сьмялякі!
Чаго думка твая
Улякалася так?

Гэта-ж вецер, сынокі!
— Ён жывы, ці які?
— Да-не, мой галубок:
Гэта воздух такі!—

— А што робіць ён?—Хто?—
— Ну, той воздух! скажы?
— Няма ведама, што
Ты пляцеш усё—ляжы!—

Васілёк замаучаў,
Нярухліва ляжыць,
Мусіць думаць пачаў,
Чаго вецер шуміць.

65 А ён, быццам той зьвер,
Плача, вые, гудзе.
— А дзе тата цяпер?
Чаму доўга ня йдзе?..

Не баіцца адзін
Ён у ночы хадзіць!—
— Тата дужы, мой сын.
За плячыма вісіць

Стрэльба, нож пры баку,
Дык баяцца чаго?
Кепска будзе ваўку,
Калі чэпіць яго!..

— Мама! праўда ці лгуць.
Што маленькіх дзяток

Жабраком аддаюць
Заміж хлеба ў мяшок?

— Не, ня праўда, сыноч!
Гэта байку сплялі;
Проста страшаць дзяток,
Кас паслушны былі.—

Зноу заціх Васілёк
І пытаць перастаў,
Зноу яго разумок
Варушыцца пачаў.

Ціха ў хатцы малой,
Смутна лямпа гарыць.
Бор стары за сьцяной
Ўсё шуміць ды шуміць.

13/х 1909 г.

Д У М К І.

Дрэмлюць думкі цяжкай дрэмай,
Поўныя трывогі;
Ім на сьвет з магілы немай
Не прабіць дарогі;

Ім няма дзе прыхінуцца,
Хоць і сьвет зьлятаюць.
А часамі, як ачнуцца,
Жаласна узыграюць;

Ўсё смуткуюць сэрца дзеткі,
Што мы тут у няволі,
Што пасохлі жыцця кветкі
« Без пары, бяз долі:

Што мы гора збыць ня ў сілах,
Крыуды не зваем,
Што, быць можа, да магілы
Долі не пачуем.

Не смуткуйце ж вечарамі,
Думкі, гора дзеці!
Хоць мне цяжка, толькі з вамі
Не адзін я у сьвеце.

Тускна жыцьце, ні іскрынкі,
Ў кут яно забіта;
Толькі з вамі, сірацінкі,
Гаманю адкрыта.

1/ix 1910 г.

* * *

Я помню, быў і я багаты,
Я жыў, як багач, у дабры,
І ня міналі мае хаты
Мае найлепшыя сябры.

Мяне дзяўчаты ня цуралісь,
Плялі вяночкі з красак мне
І мне шчасьліва так сьмяялісь,
Ды толькі-ж то было... у сьне.

19/xii 1909 г.

КРАСКА.

Краска мілая мая,
Госьця веснавая!
Як ты хораша цьвіцеш
Тут, у глушы, любая!

З ціхім усьмехам з табой
Вецярок жартуе,
І цябе ў вясёлы дзень
Сонейка цалуе.

Што-ж на тварыку тваім
Лёгла задуменьне?
Што ня весела глядзіш,
Мілае стварэньне?

І ня радуе цябе
Дзень вясёлы мая,

Голас радасны вясны,
Песьня маладая.

Я хацеу*бы адгадаць
Дум тваіх гаворку,
Я-б хацеу разьвесяліць
Краску, маю зорку.

Ці гаруеш ты аб тым,
Што і ты бяз волі,
Што краса уся адцвіце
Без пары і долі?

Ці па тым, што вецярок
Разлучыў з лугамі,
Дзе-б магла ты размаўляць,
З пчолкамі з чмялямі.

Я люблюся табой,
І мне смутна стане,
Што ў вастрозе хараство
Ўсё тваё завяне:

Што адна ты адцвіцэш
Век свой сірэтою,
А багата адарыў
Цябе май красою.

Краска, красачка мая,
Мілае стварэньне!
Што-ж на тварыку тваім
Лёгла задуменьне?

31/ч 1910 г.

В О С Е Н Ь Н Ю.

З узгорку ў лагчыну дарожка зьбягае,
Дубы наабалал лагчыны стаяць,
А хвалькі крыніцы ім, Бог сьвяты знае,
Аб чымся, знаць, важным шумяць і шумяць.

А хвоі-суседкі і цёмныя ёлкі,
Як смутныя удовы, стаупіліся тут,
Даведацца хочуць і траўкі і зёлкі,
Якія навіны прыйшлі у гэты кут.

і ўсе не спакойны, устрывожаны моцна,
Чагось та чакаюць, і боязна усім.
А вецер задзіра гудзе, як нарочна,
Шуміць і халодзіць дыханьнем сваім.

Дзярэўі трывожны і лісьце раняюць,
І з шолахам ціхім убёр іх ляціць.
— „Не бойцеся, брацці!“ ім гусі гукаюць:
„Зноў, дасьць Бог, вясною вада зашуміць“

З узгорку ў лагчыну дарожка зьбягае,
Дубы наабапал і клёны стаяць..
Ці помніш ты час той, скажы, залатая?
Аб чым твайму сэрцу дубы шапацяць?

РАСТАВАНЬНЕ.

Вечарэла і цішала,
І гушчалі цені;
Поле моўчкі пазірала,
Лес быў у задуменьні,

Той стары лес, праз каторы
Нам была дарога;
А над намі, на прасторы
Божага разлога,

Амаркі згодна шлі куды-та
Доугаю градою.
Смуткам даль была спавіта,
“ Як мы шлі з табою.

Удоуж дарогі разрасталісь,
Высілісь хваіны,
І маучалі, не гайдалісь
Лапы іх, галіны..

Пастаялі, разьвіталісь
Мы з табой у лесе,
Разышліся і схавалісь
Мы ў густым навесе

Маладых яліні хвояў
І бяроз пахучых.
Жаль растанья сэрца кроіў,
Горкі жаль, пякучы.

Я спыніўся. Сэрца млела,
Сьцішна стала ў лесе,
Толькі лісьце шапацела,
Як той дождж па стрэсе

Ўвечар восені пастылы,
Ў змрок спавіты шэры,
Як знікаў твой вобраз мілы,
Дарагі бяз меры.

3/x 1915 г.

√ АПОШНІ ЛІСТОК.

Ў апусьцелым садку
Глуха вецер шуміць,
На галінцы лісток
Баязьліва дрыжыць.

Ўсе лісточкі даўно
Вецер у полі разьнёс,
Толькі гэты лісток
Моцна к дрэву прырос.

Трэпле бура яго,
Аблівае дажджом,
Разлучацца-ж яму
Шкода з родным гняздом,

З тэй галінкай, дзе ён
Рэдасьць жыцьця пазнаў,
Дзе ў маю вецярок
З ім любоўна шантаў.

І блішчала на ім
Летнім ранкам раса,
Цалавала яго
Залатая каса

Сонца ў ясны дзянёк...
Ды мінулісь яны,
Тыя сьветлыя дні
Маладзенькай вясны.

Эх, аджыў ты свой век,
Жоуты ліст, бедачок,
А на весну цябе
Скіне новы лісток!

22/x 1910 г.

Р А З Д У М Ь Е.

Зірну я на неба. Па сіняй раўніне
За хмаркаю хмарка плыве;
Тыя сальюцца, другая загіне,
Расплыушысь, як дым, ў сіняве.

А тыя па небе, бясплодныя, ходзяць,
Глухія на плач збажыны.
І мыслі тож часта бяз сьледу праходзяць,
Так сама зьнікаюць яны.

Зірну я на жыта, як ў полі красуе,
Як пыл жыватворчы над ім
Так ціха снуецца, калосьсі цалуе
Любоўным дыханьнем сваім.

Ды уздымецца вецер і злосна павее,
Пагоніць той пыл на лясы.
у жыцьцю часьціотка ня мала гібее
Такой жыватворчай красы.

Стого днее дрэва. Раскошна галіны
Ў зелень убрала вясна,
І го рда гамоняць яго верхавіны,
І радасьць ў тэй мове чутна.

А восень надыдзе, і лісьцік жалобна
На землю, пажоуклы, спадзе.
І моладасьць наша тым лісьцям падобна:
Як лісьце, яна адцьвіце.

Вось ціха сьняжынкi ў адлігу лятаюць,
Як бы матылёчкі ў маі,
Падуць і растануць, навеі прападаюць,
Як роска вясною ў гаі.

І ты, чалавеча, як сьнег той ў адлігу:
Упаў, і сканаў, і няма.
З трывогай глядзіш ты ў адвечную кнігу,
І душу агортвае цьма.

29/хл 1910 г.

В Я Р Б А.

Пытаў ручаёчак
Маладой вярбіны,
Што на дол спусьціла
Гібікія галіны,

Што к вадзе галоўку
Смутна пахіліла
І з паўднёвым ветрам
Ціха гаманіла:

— Адкажы, галубка,
Адкажы, любая:
Чаго зажурылась,
Мая маладая?

Без пары, бяз часу
З галавы-кароны
Ты раняеш лісьці—
Свой убор зялёны?

Чаго так жалобна,
Як бы з нейкім жалем,
Ты аб чымся шэпчаш
Маім дробным хвалям?

І чаму галінка
Сохне-умірае?
Дык які-ж, вярбінка,
Смутак у сэрцы мае?—

— Зашумела ціха,
Жаласна вярбіна:
— Горка мне, мой мілы,
Горка сіраціне!

Цяжка маім ножкам—
Ціснуць іх каменьні,
А твая вадзіца
Змыла мне карэньні;

Грунт мой пад нагамі
Зрыла-раскапала,
Сокі майго сэрца
Усе яна забрала.

Моладасьць сваю я
Марне загубіла...
Ох, на што так шчыра
Я цябе любіла?—

2/IV 1910 г.

ЖУРБА ПА ВЯСЬНЕ.

Шкода мне прыгоды Божай,
Маладой вясны прыгожай,
Шкода мне вясны!

Мне дзянькоў вясёлых шкода,
Жыцьця радаснага усходу,
Неба глыбіны.

Залатога блеску сонца,
Што скрозь хмарак валаконцы
Кідала лучы.

Грозна хмары падымалісь
І грамамі адклікалісь,
У небе пływучы.

Змоуклі песьні веснавыя,
Зьбеглі хмары грамавыя
У невядомы край.

Зсохлі травы, зьвялі кветкі,
Зьніклі пташкі унезаметкі,
Глухне, ціхне гай!

Шкода жыцьця маладога,
І так смутна, так убога
Праняслось яно!

І паніклі ў сэрцы мары,
Як у блакітным стэпе хмары
Еелае руно.

Ох, прайшлі дзянькі любыя,
Немяцежныя, сьвятыя,
Іх няма, няма!

І на душу смуткам ляжа,
Смуткам сэрца апіража
Горкая дума.

Тускна, моладась, прашла ты!
Сагнаў віхар злы, пракляты
Маю весну ў даль.

І прашла ты незаметна
У змрок ночы беспрасьветнай...
Жаль вясны мне, жаль!

26/чп 1910 г.

* * *

Год за годам уцякае,
Часам смутна стане мне,
Што вясенька маладая
Мігатнулась, як у сьне;

Толькі дзесь у сэрцы жывы
Думкі, вобразы яе;

І ня раз мне ў час тужлівы
Штось чароўнае пяе.

І так моцна сэрца кліча
Ў родны край мой адпачыць,
Сілак сьвежых там пазычыць
І пановаму зажыць.

22/x 1919 г.

* * *

Ну, якіх-жа прыгод
Ад цябе, ты мой год,
Буду спадзявацца?

Ты надзею мне дай
Зноў убачыць свой край,
З роднымі абняцца

І з народам сваім,
Сэрцу так дарагім
Ў гурт адзін злучыцца;

Родным сьпевам лясоў
Шумам траў, каласоў,
Як даўней, упіцца,

Бо сярод чужаніц,
Неўспагадных дурніц,
Сілу марне трачу,

І аб родных куткох,
Хай ацаліць іх Бог,
Часта ў думках плачу.

22/x 1920 г.

* * *

Позна. Восень. Агалілісь
І дзярэў і кусты;
Ветрам усюды пазнасілісь
Іх пажоуклыя лісты.

І стаіць лес сірацінай,
Глуха, глуха ён шуміць,
Як над голай верхавінай
Вецер злосны праляціць...

Туманамі апавіта
Даль разложная палёу;
Туга нейкая разьліта
У дробных кропельках дажджоу.

І аб чым ён так трывожна,
Гэты дождж бубніць, бубніць?
Пра каго, пра што заложна
Праз усю ночку гаманіць?

Ці аб тым, што скоро, скоро
Землю сьнег акрые, лёд?
Ці ён мне на злосьць і гора
Кажэ: „Зноў мінуўся год!“

22/х 1913 г.

* * *

...Ні красак, ні зыкаў. Замерла прырода...
Вясна маладая! Як мне цябе шкода!

Ты, ведаю, прыдзеш, усё прыдзе з табою,
І блісьне прырода красой маладою.

Ка мне-ж ты ня прыдзеш, вясна залатая!
І жаль нейкі сэрца маё спавівае.

Яшчэ адзін годзік пабег, пакаціўся
І з прошласьцю моцна, наўекі ён зьліўся.

Стаю на парозе ужо новага году.
Пара маладая! Як мне цябе шкода!

22/х 1911 г.

* * *

√ Я стаю на мяжы...
Год мой новы! Скажы,
Што будзе са мною?

Цяжак год быу стары...

А якія дары

Ты нясеш з сабою?..

Мне ня трэба дароу—

Быу бы жыу ды здароу,

Былі-б дома жывы,

Дачакацца-б вясны,

Ды вярнуцца-б з вайны,—

Быу бы я шчаслівы.

22/x 1915 г.

* * *

Год за годам неўзаметкі

Усё праходзяць, усё бягуць;

З імі вянуць жыцця кветкі,

З імі сілы мае мруць.

22/x 1916 г.

* * *

Яшчэ адзін усход мінаю

І у новы круг дзянькоу іду

І на парозе іх пытаю:

„Куды, куды цяпер брыду?“

Якая здарыцца прыгода

Ў маім блуканні без дарог?..

Ідуць, ідуць у вечнасьць годы,

Як хмаркі у сініх небадох.

А я-б хацеу уведаць: „Дзе ты,

Той страшны жыцця паварот,

Калі на звод ідуць ужо леты,

Калі з гары зачаўся сход?“

22/x 1917 г.

* * *

Я кожан год свой дзень радзінаў

Прывык у раздумі успамінаць.

Якіх праяў, якіх навінаў

На год мне новы пажадаць?

А я-б хацеу, каб год мой новы

Вярнуу мяне ў мой родны кут,

На Нёман сьветлы, у лес хваёвы,
У тыя вёскі, дзе наш люд,

Дабрэйшы у сьвече, лямку цягне,
Ня змогшы крнуды зваяваць,
І лепшых дзён і есі прагі е,
Ярэмы тыя паскідаць.

Што ім чужынцы з сьвякамі
Узьдзець маніліся дауно
І засланылі ім вякамі
Ад сьвету белага вакно...

Дык дай-жа мне, мой год малоды,
Мой бацькаў вугал павітаць,
А гэты край рыжаб роды
У думках толькі успамінаць.

22/x 1918 г.

НА ЧУЖЫНЕ.

Час праходзіць, жыцьце гіне
У талачэчы на чужыне
За кавалак хлеба;

А куды яшчэ закіне
Доля-гора ў злой часіне?
Адкажы ты, неба!

Адказаць яно ня хоча,
Толькі вецер зарагоча
І зарве жалобна;

Ды усё гоніць хмар валокны
І бубніць, бубніць у вокны
Дождж халодны, дробны.

22/x 1919 г.

ПАД НОВЫ ГОД
(1914 ы).

Ноч глухая, цемнь, завея,
Ня відно і сьвету;
Толькі сьнег адзін бялее,
У іней лес адзеты.

Ні праезду, ні праходу,
Белы віхар у полі,
Як бы тут дарожак зроду
Ня было ніколі.

Сьвішча, плача і галосіць
Завіруха злая,
Хаты, гумны, — усё згносіць,
Сьнегам задзімае.

Цісьне, крэпіць халадзішча,
Проста ліпнуць вочы.
Божа! што тут за ігрышча
У полі сярод ночы!

А хто ходзіць полем-логам
У сьнезе па калені?
На пакуту, бачна, Богам
Выгнаны дзьве цені.

Чаго ходзяць? што шукаюць
Сярод цьмы - нягоды?
Гэта ходзяць, азіраюць
Божы сьвет два годы.

У Старога за плячамі
Мех пусты трасецца,
Малыды Год пад дэрамі
Крэхкае і гнецца.

—Фу! мароз які пякучы,
Аж у вачох іскрыцца!
Мерзнуць ногі праз анучы,
Нос гатоў зваліцца!—

Кажа Новы Год Старому:
— Ты спыні шум буры!
Мо' пляецца хто да дому,
Да свае пячуры,

Каб спаткаць мяне пачэсна,
Як вядзецца ў родзе:
З жонкай, з дзеткамі сумесна
У ладу і згодзе.

Цяжка бедным і пахілым,
Зжалься над народамі!
Я хачу быць для ўсіх мілым,
Добрым Новым годам.

Усьмяхнуўся, узьняўшы плечы,
Год Стары на гэта:
— Ты гаворыш недарэчы,
Бо ня знаеш сьвета.

Слухай, дружа, і вучыся!
Я ужо—госыць на сьвеце
І хаджу, вось, трасучыся,
Ня жыхар я—сьмецьце.

Перабыў свой час і—квіта,
• Ды я выпыт маю,
І ў апошні час пабыту
Слухай, што параю:

Калі хочаш, ягамосьцю.
Ў памяці застацца,
Ўэшся людзям добра ў косьці—
Хоць злым будзеш звацца...—

—Што пляцеш, пустапарожны?!
Проста слухаць нудна:
Добры Год больш помніць кожны!...
—Гм! згадзіцца трудна!—

І заспорылі, як дзеці.
• Блазан і Старое,

Што жыве даужэй на сьвеце—
Добрае ці злое?

Спрэчка, крык. бы зьвёу ліхі іх,
Проста чуць ня б'юцца,
Толькі торбы і мяхі іх
І кіі трасуцца.

—Ша!—сказаў Стары:—даволі!
Ты да спрэчак ласы,
Мы ня згодзімся ніколі,
Запытаем часы.—

Змоуклі. Йдуць. Вось лес прад імі
Ўстаў сьцяной магутнай,
Хвоі лапамі старымі
Б'юцца ў песьні смутнай,

І гудуць дубы нястройна,
Грозна жараламі;
Лес трасецца неспакойна,
Ходзіць ўвесь камлямі.

І чым далей, усё дзічэе,
Неба закрывае,
Нават вецер там ня вее,
Пушча—страх якая!

—Станьма тут!—Стары гаворыць.
Глуха на палянцы.
Ціха дрэвы штось гутораць,
Веку выхаванцы.

Ціха ходзяць іх макушкі
Над палянкай з краю.
—Эй, вы, часы, Божы служкі!
Я вас выклікаю!—

Крыкнуу год стары, і дзіва:
З-за камлёў драуляных,
Нібы дым, ўстае маукліва
Рад цянёу нязнаных.

Вышлі цені на палянку,
Ўсе пад нумарамі,
Ў беласьнежную катанку
Ўлезшы з галавамі.

На адных, як кроу, гарэлі
Знакі агнявья,
А з другіх чуць-чуць глядзелі
Напісы сьляпяя.

Год Старэчы стау прад імі
І сказаў уладарна:
— Станьце, злыя годы, з злымі,
Хто ня згінуу марна!

І вы, добрыя гадочки,
Вечнай прауды стража!
Станьце бліжай ўсе у радочки,
Няхай кожны скажа,

Ці зьвялася, ці пануе
Аб вас памяць у сьвеце,
Як кахае, як шануе
Вас патомства—дзеці!—

Так сказаў Стары, і Годы,
Добрыя і злыя,
Ўзварухнулісь, як у нягоду
Лісьці маладыя.

Годы з напісам Чырвоным
Ўсе асобна сталі,
Мноствам страшным, нязьлічоным
Пушчу запаўнялі;

А іх напісы гарэлі
Слупам агнявістым,
Аж у іх неба чырванела,
Пушча з сьнегам чыстым.

Годы добрыя нясьметна
Сталі ўсе па чыну,

Цьмяна, бледна, чуць прыметна,
Зьліўшыся у раўніну.

І выходзіць цень бяшумна,
Глуха дакладае:
— Я напоўніў людзям тумны,
Я — Год Ураджаю.

Людзі трохі падабрэлі,
Ураджай хвалілі,
А як хлеб мой яны зьелі,
Дык мяне забылі.

Паліняла і зьвялася
Памяць між народу. —
Так сказаўшы, адыйшла
Цень Ураджаю-Году.

— А я голадам вядомы,
Я — Год Галадоўлі.
Я спустошыў людзям дома,
Гумны, ўсе будоўлі.

Мерлі людзі і жывёла,
Як з атруты мухі,
Шчысьціў я ім усё да гола,
Нарабіў разрухі,

А мяне дагэтуль людзі
Часта ўспамінаюць;
Так было і гэтак будзе:
Зла не забываюць! —

Так сказала цень з крывавым,
Агнявістым зьхам.
— Я быў згодай, быў ласкавым,
Рассыпаўся макам,

Каб ўсе людзі жылі ў згодзе:
Згода панавала,
Быў парадак, лад у народзе,
Царствы сябравалі.

А прайшоў мой час, як сьмецьце,
Зьнішчылась і памяць.
Ці я быў, ці не—на сьвеце,
Нават і ня уцямяць!—

—Я прынёс раздор народу,
Зраду, меч, пажары,
Я забраў яго свабоду—
Я—Год Помсты, Кары!

Я растрас зямлю дазваньня,
Я быў год няшчасны,
Аба мне ж апавяданьні
Сьвежы, чоткі, ясны!—

—А я сеяў зерні знаньня,
Праўды разуменьне,
Волі, радасьці жаданьне,
Я—Год Прасьвятленьня.

Мой агонь гарыць і зьяе,
Сэрцы людзям грэе.
Аба мне слых ня ўмірае,
Памяць пламянее!—

—А я сеяў мрок у народзе,
Зацямяў галовы!..—
—Сьціхні, голас часаў! Годзі!—
Год прамовіў Новы.

І ўсё змоўкла, ціха стала,
Цені ўсе застылі,
Толькі пушча задрыжала
Хвоі ўзгаманілі.

І Стары Год стаўся ценем,
Поўнач падступала
І пячаці задуменьня
На ўсіх накладала

—Цені, згіньце! Я ўладарны
Гаспадар над вамі!

Мой прышоу час!—Цені марна
Зьніклі між камлямі.

Змоўкла пушча, сьціхла бура,
Зоры замігалі.

І зямля і лес пануры
Новы Год віталі.

І усё поглядам пытае
Маладога Году:

„Што нясе нам, чым спаткае
Новая прыгода?“

31/хл 1918 г.

* * *

Хто нам скажа, хто згадае,
Чым нас Новы Год спаткае
І парадзе нас чым?

Год мінулы злым прыўдаўся,
Тросься сьвет і садрыгаўся,
Апавіты ў гар і дым

Наш набытак зьнішчан прахам.
Неашчадным, страшным махам
Сьмерць каснулася зямлі.

На сіротах нашых—нівах
Замест снопікаў шчаслівых
Густа косьці паляглі.

За сяуцоу былі гарматы,
Замеж зернятак гранаты
Шчыра сеялі у той год.

Нязьлічонымі крыжамі
Сьлед адзначан, дзе з сьлязамі
Бег разбураны народ.

Гора Белу Русь спаткала,
У сьвет далёкі люд пагнала,—
Цяжак быў мінулы час!

Чым-жа Новы Год спаткае?
Ці аціхне бойня тая?
Чым парадуеш ты нас?

29/xii 1915 г.

ПЕСЬНЯ АДЗІНОКАГА.

Я—адзін, жыву бяз дому,
Сам сабе я першы пан,
Галавы ня гну нікому,
Ня схіляю гібкі стан.

Я—адзін, нічым няскован,
Волен я, як дух палёу;
Ад разбойнікаў захован,
Ад усякіх зладзяёу.

Я—адзін, нічым ня зьвязан,
Мне няма над чым карпець,
Сьвет нідзе мне незаказан,
Волен усюды я ляцець.

Скарб мой—рукі, мой конь—ногі;
Як пайду—сам чорт ня брат!
Кій у рукі і з дарогі
Бяз нуды зірну назад.

Даражэй усяго—свабода.
То што плакацца дарма?..
Эх, ты, воля! толькі шкода,
Што цябе нідзе няма!

7/iii 1910 г.

* * *

Эх, на што уздыхаць па волі,
Калі я ня маю долі?

Калі марне годы трачу,
Калі сэрца у смутку плача?

Знаць няшчасным урадзіўся,
Што сьвет белы зачыніўся,

Зачыніўся, сыйшоў клінам...
Горка быць мужычым сынам!

Богач зьяе ў пазалоце,
Мужык, бедны, мрэ ў бядноце;

У мядалях „зубр“ багаты,
А ты носіш адны латы,

Бо мужычы сын пахілы
Роўнасьць мае... срдзь магілы! V

4/x 1908 г.

ПЕСЬНЯ БАТРАКА.

У Я ня маю сваёй хаткі,
Я ня помню роднай маткі,
Рос я круглым сiрацюю,
Як той дуб, што над вадюю.

Мяне матка ня люляла,
Казак, песень не сьпявала,
Чуу я толькі песьні бору,
Ўзгадагала мяне гора.

Хоць нядоля мяне гнала,
У Ўсё-ж мне сілы не зламала:

Ці-ж я расту ня высокі?
Ці у грудзях я ня шырокі?

Валасы да плеч густыя,
Ў мяне рукі, як стальныя!

Спрытна рэжу дол сахою,
Здацен у лузе за касою!..

Толькі-ж дол... чужы капаю,
Толькі долі я ня маю!..

Ой, пайду, пайду я у поле,
Загукаю: „Дзе ты, доля?”

Дзе ты, шчасьце? адгукніся!
Ка мне тварам абярніся!"

Толькі-ж ціха-ціха у полі,
Толькі вецер дзьме паволі:

„Дармо жыцьце тваё гіне:—
Няма долі сіраціне!“.

29/1 1909 г.

ПЕСЬНЯ П'ЯНАГА.

Я сятонья падгуляу,
Хмель у галоўцы бродзіць,
Кроу па жылах разагнаў,
У бок ножкі водзіць.

Скача Божы сьвет ва круг,
Знаць, і ён упіўся.
Скачы, Янка, каб ты спух!
Ці-ж ты зьверадзіўся?..

Ну, падыме жонка крык,
Будзе мяне здрадзіць...
Эх, каб бабам не язык,
Можна б з імі ладзіць!

Ды ці ж я не гаспадар
У сваёй роднай хаце?
Не пазволю крыку, свар,
Лёгшы на палаце!

Ты-ж ня бойся, не шманай,—
Што каму за дзела?
Там-там! трай-там! Та-ра-рай!
Скачы, Янка, сьмела!

Бо ты толькі бачыш рай,
Як гарэлкі хваціш.
Скачы-ж, Янка, выцінай,
Покі сіл ня страціш!

Скача Божы сьвет ва круг,
А у ваччу траіцца,
Лезе з плеч стары кажух,
Хоча й ён ускруціцца.

А ты, Янка, не уважай
На кажух падраны!
Прэч з дарогі, уцякай:
Ідзе Янка п'яны!

15/1 1912 г.

„АСАДЗІ НАЗАД!“

«Дрэнна маё жыцьце,
Усё ідзе ня у лад,
І крычаць мне усюды:
«Асадзі назад!»

Божа ты мой мілы!
Б'юся я, як гад,
Толькі-ж куды выйду—
«Асадзі назад!»

Пойню, я жаніўся,
Добры быў мой сват!
К дзеўцы нос паткнулі—
«Асадзі назад!»

Дзеўка была важна!
Ды сусед—Кандрат
Ногу мне падставіў—
«Асадзі назад!»

Трапіў я у горад,
Быў якраз «парад»,
Лезу я наперад—
«Асадзі назад!»

У засеках пуста,
Жыта пабіў град...
— Дай, старшынка, «ссуды!»
«Асадзі назад!»

Я з капейкі зьбіўся,
Зарабіць я рад.
— Ці няма работы?
— «Асадзі назад!»

Сам я растрапаўся,
Лезе з плеч халат.
— Памажэце, людзі!
— «Асадзі назад!»

Сына свайго у людзі
Вывеу бы Ігнат
— Ось мой сын, паночкі!
— «Асадзі назад!»

Ў вёску хлеб прыслалі—
Там галодных шмат...¹
Пруся я з мяшэчкам—
«Асадзі назад!»

Галаву я маю,
Быу бы дэпутат.
— «Цэнзу» ты ня маеш—
«Асадзі назад!..»

Праўда, што таіцца?
Быу і мой чарод:
Два разы на жыцьцю
Вышау я упярод.

Ўзбунтавалась вёска—
Ой, быу цяжкі год!
Прыяжджае прыстау:
— Выхадзі упярод!

Гэта ты, мярзавец.
Ўзбунтавау народ?
Гэй, гарадавые!
Даць яму упярод!

✓ * * *

— Эй, скажы мне, небарача,
Ты, каго ў ярме трымаюць,
Чыё жыццё папіхаюць:
Сам ты ныеш, доля плача,
Ва усім чьсьценька нястача,

Сееш многа ты і дбала,
Хоць скупое тваё жн'ва,
Адкажы ты мне праўдзіва:
Што цябе тут прыкавала?
Ці у сьвеце сьцежак мала?

Або' сьвет тут зачыніўся?
Ці ты глух на папіханкі?
Сьвецяць рэбры скрозь катанкі,
А праз шапку чуб прабіўся.
Ці цярпець ты век згадзіўся?

Ці ня чуу аб лепшай долі?—
— Ой, даўно б я усё пакінуу,
Толькі-ж многа сьлёз я лінуу
І крыві на тых ролі,
Дзе ўзыходзяць песьні болю.

Дык няхай сьвет хоць трасецца,
Я тут вырас, тут і згіну,
А разорак тых ня кіну,
Дзе мой смутак, жаль снуецца,
Дзе мне шчасьце не дзецца,

Бо я цьвёрда веру ў тое,
Што наш засеў у полі дзікім,
Гневам вырасьце вялікім
І затопіць ён усё злое,
Ўсё няшчасьце векавое.

✓

СТАРЫЯ ДУБЫ.

Зноу я бачу, зноу вітаю,
Як паноу вяльможных,
Панад Нёманам у гаю
Гурт дубоу разложных.

Сам ня ведаю, чым мілы,
Чым вы сэрцу любы,
Выхаванцы веку, сілы,
Магутныя дубы.

Чымся мілым, чымся родным
Ад вас павявае,
Аж мне сэрца у сьпеу лагодны,
Ў думкі ахінае.

Ўзварухнуцца думкі-песьні,
Як вашы лісьцінкі,
І зноу станеш напрадвесьні
Жыцьцёвай пуцінкі.

Цешусь вамі, пазіраю,
Любуюся, дрэвы,
Смутна сэрцам прачуваю
Вашы думкі-сьпевы.

Толькі-ж шум я ня той чую—
І вы парадзелі,
І вы ня ўсе буру злую
Зьнесьлі і здалелі!..

Ой, асілкі у ціхім гаю,
Векавыя дубы!
Зноу вітаю вас, вітаю,
Любы-ж вы мне, любы!

Д У Б Ї.

На пацеху, на зьдзіуленьне
Тут дубы стаялі,
І глыбока іх карэньні
Цьвёрды грунт аралі.

Комлі, велічы грамады,
З бурамі спрачалісь
І вакол старой пасады
Горда красавалісь;

І гулі іх верхавіны
Гутаркаю сталай
Пра даўнейшыя часіны
Долі заняпалай;

Пра мінулыя прыгоды
Гіблых часаў, слаўных.
Тут стаялі з году у годы
Сьведкі дзеяў даўных.

Гожым летам ці вясною,
Раніцой на усходзе
Штось шапталі між сабою
Ў добрым ладзе, згодзе.

Можа казкі жыцьця, долі
Ціха утваралі,
Або песьню вольнай волі
Там, у лістох, складалі;

А мо' сонейка віталі,
Дзень хвалілі новы,—
Не, ня уніклі, ня учыталі
Іх таемнай мовы.

Наляцелі-ж буры злыя,
Толькі ужо ня з неба:
Дзеі, засевы ліхія
Узгадавала глеба,

Глеба цёмная, сьляпая,
Глеба злосьці, гневу—
Абудзілася цьма людзкая,
Плод ліхота севу...

Эх, дубы, дубы! вякамі
Вы зьбіралі сілы,
Не звалодау віхар з вамі,
Вас здалелі пілы.

Ашальмованы вам чолы,
Сьсечаны кароны.
І, пасеўшы на верх голы,
Там крычаць вароны.

23/III 1921 г.

ГЛУХАЯ ДАРОГА.

Плачуць ціха і смуткуюць
Дзьве сястрыцы, дзьве пуцінкі,
Што у палёх адны пустуюць
І што глухнуць каляінкі:

«Чаму конь тут воз ня цягне?
Чаму людзі тут ня ходзяць?
Ці пралёглі мы на багне?
Ці тут злыя калабродзяць?»

А мы глухнем, зарастаем,
10 Ветры з долам нас зраўнялі,
Разлучылі з мілым гаем...
Ой, чаго-ж мы дацакалі?

Каб мы зналі, то ніколі
Тут не лёглі-б, не снавалісь"...

— Эх, сьлед цьмяны чужой волі!
Вас пра тое ня пыталісь,

Як і дзе праедзе кола,
Дзе нага людзкая стане!—

Дунуў вецер поўзьверх долу
20 На іх жалабу-пытаньні.

Плачуць ў полі і гаруюць
Дзьве сястрыцы-каляінкі,
Толькі-ж плачу іх не чуюць—
Ні узгоркі, ні лагчынкі.

25/лп 1913 г.

Д У Б.

Сілачом стаіць
Дуб разьвесісты,
І здалёк відаць
Пышны верх яго.

А унізе пад ім
Нёман коціцца,
Срэбрам-стужкаю
Павіваецца.

У нагах трава
Нізка клоніцца,
А вакол ляжыць
Травяністы луг.

Ў глыб зямлі вашлі
Карані яго;
Крэпка дуб стаіць,
Не парушыцца!

Так размашыста
Параскіданы
Ва усе стораны,
Лапы крэпкія!

Комель—слуп-скала,
Дыша сілаю,
А ўгару зірнеш—
Шапка валіцца!..

Дуж ты, дуб стары,
Сын вякоу сівых!
Многа бур ты зьнёс
На вяку сваім!

Налятаў віхор
З навальніцаю,
Ды ня гнуўся ты
Перад бураю!..

Гэй, ты, дуб стары,
Вартаўнік лугоў!
Аддае твой шум
Сьпевам-музыкай.

А пра што шуміш
І аб чым пяеш,—
Пра то ведаюць
Ветры вольныя,

Што з табой вядуць
Мову сталую
У летні добры час,
У восень смутную.

Я падслухаю
Гэты шум лістоў,
А з іх гутаркі
Песьня зложыцца.

22/VI 1910 г.

П О К Л І Ч.

Гэй, чуеце, хлопцы? Дзе вы, скажэце?
Разьвеены ветрам па белаю сьвеце.

Па усіх вы куточках цішком распаўзыліся,
Ад думак даўнейшых сваіх адракліся;

Забылі вы песьні пра вольную волю,
Змаганьне за шчасьце і лепшую долю.

Адсьпевана песьня, бязсьледна прапала,
Бо хлеба скарынка язык завязала;

І нізка прыгнула вас першая бура—
Адсесьліва ваша, эх, хлопцы, натура.

І тыя ярэты, што вы асьмяялі,
Вы зноў-жа пакорна на шыі паклалі...
Ці чуеце, хлопцы?.. Адказу ня маю
І вечны вам покай ў вастрозе сьпяваю.

19/x 1909 г.

√ А Р А Т Ы.

— Но, малы! Но, малы, каб табе брыдка!—

У полі араты крычыць.
Сошка кривая дол рэжа плитка,
Толькі пясочак шарсьціць;

Глуха каменчыкі б'юць аб нарогі,
Папараць, пырнік, што крок.
З сіл выбіваецца конік убогі,
Зыдзе няумысьля набок,—

Крыкне араты і торкне ляйчынай:
— Куды паўзеш ты? назад!—
Клыгае конічак зноў раучавінай,
Тчэ за сабою ён склад.

Сам-жа араты сошку устрасяе, ✓
Мерна йдучы за канём.
Босыя ногі, а шапка старая,
Зрэбныя порткі на ём;

Грудзі расхлістаны, лушчыцца скура,
Пот залівае увесь твар.
А неба ясьнютка і хоць бы дзе хмура! ✓
Эх, дзімае іх жар! ✓

Клыгае конік, а ззаду араты,
Ходзіць сагнуушысь, як склют... ✓
Матка-зямелька! Эх, недарма ты ✓
Корміш убогі свой люд!

19/xii 1909 г.

ПЯТРУСЬ-КАСЕЦЬ.

Шоў да дому Пётра з лугу,
Дзе увесь дзень касой вярнуў;
Па дарозе даў ён кругу,
Манапольку абагнуў.

Ўзяў кручок ён і рухава
Выбіў корак, губы ўцёр,
На кручок зірнуў ласкава,
Галаву падняў, замёр...

Палілась гарэлка ў жылах,
Як бы спраўнік там прайшоў,
І Пятрусь пачуўся ў сілах,
Закіпела яго кроў.

Сэрца ў грудзях так і б'ецца,
Лёгка—долу ня чуваць!
Так і рынуўся-б, здаецца,
Ён лявоніху скакаць.

Вось Пятрусь прыйшоў да дому.
Хмель яго забунтаваў:
Лёгка, весела старому—
Як бы зноў хлапцом ён стаў.

Глянуў ён—няма нікога;
Пад палок, на печ зірнуў,—
Як бы чорт залез ў старога:
Ступу к грудзям прыгарнуў

І пайшоў па хаце з ёю!
Тупнуў раз ён і другі,
Адбівае тахт нагою
І выпісвае кругі:

„Бадай таго каваля
Мяцеліца замяла,
Як ён мяне маладу
Замарозіў на ляду!„

НА РАЗДАРОЖЖЫ.

Пры шляху шырокім,
Дзе стаіць камора,
Я на сьвет радзіўся
Пад глухі шум бору,
Познаю парою,
Восеньню гнілою.

Па шляху тым бітым
І удзень і ўночы
Пешкі і з вазамі
Валіць люд рабочы,
Як яго хто гоніць,
Ажна шлях гамоніць.

У розныя старонкі
Каля тэй каморы
Распаўзьлісь дарожак
Шэрыя узоры,—
Вузкія, глухія
Сьцежачкі крывыя.

І мая, бы восень,
Доля невясёла,
І куды ні гляну—
Глуха навакола,
Смутна аддаленьне,
Хмызьнякі, каменні...

І мяне людзкая
Хваля падхапіла
І у глыбокім віры
Моцна закруціла
І нясе з сабою
Цяжкаю ступою.

Толькі-ж не па шляху
Носяць мяне ногі,—
Вузкі мае сьцежкі,

Зарасьлі дарогі.
Я іду-дыбаю,
А куды? ня знаю!

24 1911 г.

У ДАРОГУ!

Зложаны у клунак
Ўсе мае прылады...
Гайда у пуць-дарожку,
Гайда між прысады!

Вітаю дарогай,
Вольнаю трапою
Ў Божы сьвет шырокі
Мернзю ступою!

Ўжо мяне чакае,
Ў доўгі пуць гатовы,
Мой таварыш верны,
Сябар-кій дубовы.

Ў нашым родным лесе
Вырас ён са мною,
Вырас, узгадаваўся
Хмураю вясною;

На блуканьне-гора
Бог судзіў, няйначай,
І злучыў ён долю
З доляю бядачай.

Шкода мне вас кідаць,
Родныя пагоркі!
Ўжо няскора учую
Згоднае гаворкі

Ветрыка ў садочку
З вішняю зялёнай,
І ня уловіць вуха
Шопату загонаў.

Я няскора ўбачу
Родныя курганы,
Што задумай ціхай
Лёгенька затканы •

І глядзяць маркотна,
Як сірбаты-дзеці:
Цяжка адзінокім,
Знаць, і ім на сьвеце.

Эх, вы, нівы-гоні!
Вы мяне ускармілі!
І любасьць у сэрца
Моцна залажылі

К гэтым шэрым хатам,
К гэтым бедным сёлам,
К белым хмаркам ў небе
Над зялёным долам,

К сьветлым рэчкам-стужкам,
К срэбраным крыніцам...
Не з добра-ж іду я
К людзям чужаніцам.

Ой, ёсьць цемень-сіла
Злосная, ліхая,
Што і любасьць тую
Гоніць, разлучае.

Толькі-ж дзе ні буду,
З доляй ці няволяй,
Не забыць цябе мне,
Роднае, ніколі!

З цяжкім смуткам ў сэрцы
Я вас пакідаю,
Мілыя малюнкі
Дарагога краю!..

Зложаны у клунак
Ўсе мае прылады.

Гайда у пуць-дарогу,
Гайда між прысады!

Ўжо мяне чакае,
Ў доўгі пуць гатовы,
Мой таварыш верны,
Сябар-кій дубовы.

24/v 1912 г.

* * *

Зноу павсела турмою,
Згасьлі ў сумраку агні,
І гаротнай чарадою
Нудна цягнуцца нам дні.

Зноу ашарпанья сьцены,
Зьвяга цяжкіх ланцугоў,
І няма ніякай зьмены
Ў гэтым холадзе муроў.

Ды няхай тут плача доля
Бяз уцехі і надзей:
Тым дарожай будзе воля,
Час сьвітання весялей.

5/vii 1910 г.

У ДАРОЗЕ.

Поле бяз берага, шыр несканчоная,
Даль негледная, даль засмучоная,
Смугай спавіта ўся ты!

Што пазіраеш ты з немай трывогаю?
Што расьцілаеш туман над дарогаю,
Ставіш упын мне круты?

Што ты вядзеш мяне нетраю-пушчаю,
Вузкаю сьцежкай, крывой, нявідушчаю,
Сьцелеш што крок, то лагі?

Што насыпаеш капцы мне пяшчаныя,
Густа каменьямі ўсюды усланыя?

Дзе-ж іх канец, берагі?

Дзе-ж мая хата? Дзе нівы шумлівыя?
Гоні шырокія, пожны шчасьлівыя?

Дзе яны? Хто іх пабраў?

Дзе лугавіна, травою акрытая?

Дзе маё поле, сьлязьмі ўсё аблітае?

Чый яго плуг паараў?

Лес мне гуторыць, шуміць верхавінамі:
«Хвоі на хату пасохлі націнамі.

Будзеш бяз дому ты век».

А поле мне шэпча: „Ветры свабодныя
Гналі над нівамі хмэры нягодныя —

Град тваю ніву пасек;

Доўгія гоні твае папустошаны,

Твае сенакосы чужымі пакошаны

І сам чужаніца ты ім“...

Што-ж мне варочацца? Далей узгоркамі

Ў даль невядомую, з думкамі горкімі,

З горам і з смуткам маім!

9/III 1912 г.

* * *

Я хачу аб табе

З кім хоць слоўка сказаць,

Сэрца тугу, жуду

І сумненні прагнаць.

Але толькі ж няма

З кім мне сум падзяліць,

І я мушу адзін

Ўсё пражыць, перабыць.

19/III 1914 году.

✓ ДАРОГА.

Між сьпелага жыта
Сінее валошка,
Бяжыць паміж нівак
Кривая дарожка.

Скажы мне, дарога,
Хто езьдзіць табою?
Куды ты кривенькай
Бяжыш паласою?

Па узгорках высокіх,
Багатых пяскамі,
Даўно пралягла ты
Двама паяскамі.

Скажы мне, дарога,
Чаму ты кривая
І вузка і цесна,
Як доля людзкая?

Бяжыш ты часамі
Праз горы, курганы.
Чыёю рукою
Крыжы пастаўляны?

Знаць, гора-нядоля
Тут сьлед пакідае...
Маўчыць, не гаворыць
Дарожка кривая.

І бедныя людзі
Тут езьдзяць і ходзяць,
А шчасьця і долі
Ніяк не знаходзяць.

12 IX 1909 г.

✓ ГАДАВІНА.

Лінуць дожджык памыкаўся,
Вецер ліст сухі ганяў;

Нешчасьлівы дзень прыдаўся:
У той дзень волю я хаваў.

Сам я йшоў бядзе у рукі,
Сам я вольнасьць сваю нёс
У гэты суд, балота мукі,
У гэту багну гора, сьлёз;

У суд, дзе праўда ўжо спрадвеку
Папіхаецца нагой,
Дзе прастор вялікі зьдзеку
Над бяздольнасьцю людзкой.

Я добра не спадзяваўся,
Я там праўды не чакаў...
Нешчасьлівы дзень прыдаўся:
У той дзень волю пахаваў.

15/ix 1909 г.

√ НА КРЫЖОВЫХ ДАРОГАХ.

На пагорку у чыстым полі
Крыж стаіць убогі.
Тут і там жаўцеюць ролі,
У сьвет бягуць дарогі.
Тая уежджана і ўбіта
Крэпка капытамі,
А другія йдуць скрозь жыта
Цьмянымі сьлядамі
І зьнікаюць прападаюць
Дзесь-та за гарою,
Зноў з-пад гаю выбягаюць
Стужкаю кривою.
І раскрылась даль шырока
З гэтага узгорку.
Ціха у полі, адзінока,
Штось на сэрцы горка.
Я стаю і аглядаю
Горак рад убогі;

А куды мне йсьці—ня знаю,
Не ўлаўлю дарогі.
І блукаюсь я ад раньня,
Усё дарог шукаю,
І на ўсе свае жаданьні
Воткліку ня маю.

12/11 1911 г.

КРЫЖ.

На стыку трох дарог пры полі,
Дзе пачынаецца сяло.
Стаіць святы адзнак нядолі,
Схіліўшы пахмурна чало.

Павязка стлела і спаўзае,
А крыж асунуўся на плот,
Як бы ён горяча жадае
З нядолі вызваліць народ.

Няхай-жа гэты знак пакуты,
Калі рассыплецца ён у прах,
Навекі зьніме тыя путы,
Што накаваў крывавы жах.

17. IX 1921 г.

НА ПРАСТОР.

Гэй, на волю, на разлогі
Ціхіх даляў і палёў,
Дзе ва ўсе канцы сьвятоў
Леглі вольныя дарогі;

Дзе бяз хітрыкаў, праўдзіва
Колас гутарку вядзе,
І дзе дуб стары гудзе
Ня лісьліва і фальшыва,

А сваёй старой гудою,
Як Бог у душу палажыў.

І дзе усю красу раскрыў
Луг шырокі над ракою!

Гэй, туды, дзе неба з долам
Абняліся, як браты, —
У Хоць на міг забудзеш ты
Гэтэй фальшы нудны шолам!

1914 г.

* * *

Усьміхнулась, праясьнілась
Глыб бяздонных небясоў,
Ясным сонцам асьвяцілась,
Ў тканку тонкую акрылась
Чуць-чуць значных ваблакоў:

Як прад шлюбам маладая,
Паднядзелілась яна
І на землю пазірае,
Ўсюды жыцьце выклікае,
Ціхай радасьці паўна.

А з зямлі ёй на спатканьне
Песьні жаваранкі шлюць
Ад усходу да зьмярканьня,
І лясы ёй у прывітаньне
Верхавінамі гудуць.

1914 г.

МАРАВА.

Шоў дарожны адзінока.
Поле голае шырока
Гладзьдзію роўнаю лягло.

Ні дзярэўца, ні кусточка;
Апроч жоўтага пясочку
Нічагутка ня было.

Сонца варам аблівала
І бяз жалю апаляла
Грудзі цьвёрдыя зямлі.

Уміраў бядак ад смагі,
А па твары поту рагі
За каўнер яму цякло.

Пуста, ціха і маркотна...
Кідаў вочы ён гаротна,
Ці ня блісьне дзе вада.

За далёкай сіняй граньню
Мельканула гожай зданьню
Пышных росьлін чарада.

Падарожны ажывіўся,
Блеск надзеі засьвяціўся
Ў яго стомленых вачах.

І цьвядзей стулаюць ногі;
Цяжкасьць труднае дарогі,
Сьпёка, вар яму ня страх.

А дзярэўцы усё здалёка
Так і цягнуць яго вока,
У цянёк яны завуць.

Падарожнаму здаецца,
Што крыніца там ліецца,
Хвалі ў радасьці пяюць.

Вось бліжэй, бліжэй расьліны;
Купы лозак і каліны
Акружаюць беражок;

А з зялёных галінак,
З розных красак і травінак
Гожа сплечены вянок.

Скрозь лісточкі і галінкі
Улоньне ямы-азярынкі
Прасьвячае дзе-ня-дзе;

Ды з яе шоў пах нядобры,
А на дне тырчалі робры
Нейкай падалі. Ў нудзе

Галавой панік дарожны.
Вар пауднёвы, жар бязбожны
Горай стаў яго сьпякаць...

Тая-ж трудная дарога
Між пяскоў ідзе убога,
Тая-ж вымершая гладзь.

30 XII 1910 г.

УСПАМІНЫ.

Вобраз мілы, поўны чараў,
Маладой вяsenькі мараў,
Гожа з прошласьці устае

І з чароўнай нейкай сілай
Мігатнецца казкай мілай,
У сэрцы радасьцю снуе...

Ой, вы, сьветлыя успаміны
Аб дзянькох маіх дзяціных,
Перабытых часаў ніць!

Ой, вяліка ваша ўлада!
Вамі сэрца поўна, рада,
З вамі любя гаманіць.

Мо за тым і жывяць вы,
Каб разьвеець сум жыцьцёвы,
Жальбу, тугу адagnaць?

Вобраз мілы і далёкі
Кінуў у сэрцы сьлед глыбокі,
Ціхай жаласьці пячаць;

І цяпер скресь змрок халодны
Ўстане гэты вобраз родны,
Шчасьцем душу ускалыхне,

Потым смуткам адгукнецца,
Ціхім жалем пранясецца
І патоне ў глыбіне.

3/VI 1915 г.

ВЫСОКІ БЕРАГ.

Высокі Бераг, родны, мілы!
Люблю я твой пяшчаны скат
І хвоек нізкіх гурт пахілы,
Капцоў гранічных цэлы ред.

Люблю той лес, што над табою
Высока узьняў свае камлі.
Зьвілісь карэньні над вадою,
Як бы вянок табе сплялі ..

Бруіцца Нёман мелкаводны
Ў тваіх прыудалых берагох,
А у лозах ветрык вее згодны,
І ходзіць шолах у чаратох.

Высокі Бераг, кут мой мілы!
Люблю я жоуць тваіх пяскоў.
Разложных хвоек гурт пахілы
І ціхі гоман лязьнякоў.

З/чн 1915 г.

ТРОЙКА.

Коні скачуць. Дзын-дзын дзын!
Гучна звон нясецца
І далёка між раўнін
Ціхім жалем льецца.

Ціхне, глухне гэты звон,
Ўскочышы ў гаёчак,
Ўсё слабее, ціхне ён,
Кволы галасочак...

Вось і тройкі ня відаць,
Праняслась стралою,
І званочка ня чуваць
Плачу пад дугою:

Толькі пыл трубой курыць
Над дарогай бітай;

Поле ціхае глядзіць
Сіратой забытай.

І пытае ціш яго
Поглядам, здаецца:
Хто праехаў і чаго
І куды нясецца?

І ня будзе знаць, стралой
Куды тройка скача,
І званочак пад дугой
Чаго ціха плача.

9/ч 1910 г.

НА ПЕРАЛОМЕ.

Дні бягуць ды бягуць,
Вянуць краскі ў палёх,
Жоукнуць лісьці, трава,
Моукне сьпеў па лясох.

І часьцей, ўсё часьцей
Хмурыць неба свой твар;
Рэдка сонца глядзіць
З-за туману і хмар.

Азірнешся вакол —
Глуш, марко а і ціш,
І з нудою на ўсё,
З горкім сэрцам глядзіш...

Сам ня знаеш, чаго
Цябе жаль спанаваў,
Як бы часць сам сябе
Ты навек пахаваў.

Дні праходзяць, бягуць,
Карацеюць яны;
З кожным днём далей мы
Ад жыцьця, ад вясны.

20

19/VII 1910 г.

✓ ДЗЬВЕ ДАРОГІ.

Над балотам, над лясамі
Жураўлі крычаць,

Бы сваімі галасамі
Хочуць вестку даць,

Што цяпло мінецца скорэ
І заглухне бор,

У полі сіняга прастору
Ня угледзіш зор;

Што нагоніць хмар вятруга,
Наплыве туман,

І абніме гора - туга
Поле, лес, курган...

Разам з вамі, вольны вырай,
Палячу і я,

Толькі-ж к сьмерці стане бліжай
Сьцежка там мая.

✓ Ляціце вы ў край паўднёвы

Зіму пераждаць,

Каб на весну песьняй новай
Родны кут вітаць.

✓ А я еду, госьці лета,

У той крывавай вір.

Дзе вар'яцтва усяго сьвету
Свой спраўляе пір.

✓ 22 VII 1917 г.

НА РЭЧЦЫ.

У бераг высокі, дзе лозы растуць,
За хвалямі хвалі бягуць,

І ўсхліпвае рэчка у пясках залатых,
Як маці па дзецях сваіх,

І ў беразе вербы злучаюць свой сум
У гэты нярадасны шум;

І неба маркотна, і хмары пльвучь,
Іх сьлёзы на землю цякуць...

Прыбіты вадюю на срэбраны гак,
Ляжыць невядомы бядак,

Ваяка-салдацік, ад дому удалі...
Яму не знайшлося зямлі!

Эх, ты, небарака! То, знаць, па табе
Ўсё вецер сумуе ў вярбе.

І рэчка у хвалях - жалобе бяжыць,
І неба праз сьлёзы глядзіць.

Ды рэчка заціхне, і вецер засьне,
І ласкаю неба зірне,

І усё спачыне, спазнае час свой,
А людзям ці будзе спакой?

20/УІІ 1916 г.

ПОЛЕ.

Зарасьлі вы, межы, ў полі
Дзікім зельлем палыном;
Гаспадар на вас паволі
Раніцой ня йдзе з канём...

Не хапіла сіл жаночых
Глыбей землю заараць,
На загончыках сірочых
Травы сталі красаваць.

Вось і трэцьце даў Боі лега,
А няма гаспадароў,
Ня чутно цяпер дасьвету,
Як даўней, іх галасоў.

Дзе-ж падзелісь вы, сяляне?
Што нідзе вас ня чуваць?...
Ды баяцца на пытаньне
Межы свой адказ даваць

І сiроткай глядзіць поле,
Смутна удаль бягуць шнуры
І ня кажуць, што за доля,
І дзе іх гаспадары.

27/VIII 1916 г.

√ ВОРАГАМ.

За што лілася кроу людзкая?
За што гібеу і гiнуу люд?
Гiбеу набытак усяго краю,
І пакаленьняў гiнуў труд?

І бег народ, як у час паморку,
Закрыўшы вочы, у Божы сьвет,
І толькі дым уздымаўся горкі,
І крыж адзначаваў іх сьлед.

А колькі сьмертак дзетак мiлых
На вашай совесьці ляжыць?
Пануе ціш на іх магілах,
І край разбураны маўчыць.

І вы цяпер рукамі ката
Гатовы згоду „дараваць“,
Але ці можна у вас брата,
Скажэце, Каіны, прызнаць?!

Вам не па сіле груз цяжэрны
Вайны, што самі вы ўзьнялі;
Яе пажар і мах бязьмерны,
Згiнота цяжкая зямлі!

√ Ня вы дасьцё народам сьвята,
√ Ня вам пажар вайны заліць.
Прэч вашы рукі, збойцы, каты —
Ня вам аб згодзе гаварыць!

2/XII 1916 г.

* * *

? √ Люд стогне, гаруе пад цежарам меча,
Скаваў яго сэрца гарачае лёд.

Адкрыты дарогі табе, чалавеча,
На поудзень, на захад, на усход.

Ты вольны, нябога, ідзі, куды хочаш.
Я даў табе сілы ярэмы пабіць,
Даў чуткія вушы, арліныя вочы,
Я даў табе душу і сэрца любіць.

Вы-ж зьбілісь з дарогі, вас ноч ахапіла,
Арліныя вочы патухлі у вас,
І водзіць вас ў полі нячыстая сіла,
Агонь у вашым сэрцы пагас.

Аб чым-жа сумуеш, бядак неспакойны?
Акінь сваім вокам прыгожую даль.
Ахамяніся, будзь сын мой дастойны,
І радасьць пазнаеш, адкінеш свой жаль.

27/УІІ 1917 г.

НЕЎСПАГАДНАСЦЬ.

Слаўся дым па тых прасторах,
Дзе ляталі няжывыя
Людзі-брацьці, для каторых
Учынілі баль ліхія.

Сьмерць вар'яцтва тут рабіла
Над людзьмі і над зямлёю,
Злых пачаткаў цьмішча-сіла
Перайшла па ёй з касою.

Ўвесь пабіты, лес валяўся —
Ўзмах вайны усё нішчыць, глушыць.
Ў неба гэты дым узьнімаўся,
Каб яго спакой парушыць.

Але ціхі, неўспагадны
Сініх высяў шыр - прасторы,
І скрозь наміткі ядвабны
Белых хмар сьмяялісь зоры.

10/ІХ 1916 г.

✓ ДУМКИ ЖАЎНЕРА.

Разлучыўся жаўнер з сваёй роднай сямьёй,
Разьвітаўся ён з домам сваім.

Знае лес баравы, дзе дыбаў ён ступой,
Што за думкі віліся над ім.

Замірала душа, млела сэрца яго,
І туманілісь вочы сьлязьмі.

Кінуў жонку адну і дзяцей... на каго?..
Хоць ты з жалю разьбіся, вазьмі,

Разважае бядак, дом ня йдзе з галавы,
Пахілілась на грудзі яна.

І, здавалася, з ім плакаў лес баравы,
Быццём думка была ў іх адна.

Ў невядомай далі ты дажджэшся чаго?
Прападзеш у чужыне, як ня жыў,

І ня скажа ніхто, дзе магіла яго.
Дзе ён косьці свае палажыў.

Скрозь прагалін лясоў былі хмаркі відны,
Ў сінім небе іх нікла руно.

І, здавалася, з ім смуткавалі яны,
Як бы гора было ў іх адно.

✓ Эх, за што, ну, за што, адкажэце вы мне,
Я павінен другіх зьніштажаць?

✓ Ці калечыць сябе ў гэтай дзікай вайне
І пад кулі свой лоб падстаўляць?

Вы, што селі угоры, як вас, каты, назваць?
Не шкада вам нявінных людцоў;

Самадурства сваё вы гатовы купляць
Міліёнамі нашых галоў.

НЯ ДАМСЯ!

Вось мяне і пасадзілі,
Каб сялян не бунтаваў;
Мяне білі і судзілі,
Па вучастках валачылі,
А цяпер сюды папаў.

Што ж, Язэбка! Чысьць куточкі,
блага—ўсюды многа цьмы...
Ды ня думайце, паночкі,
Што спужаўся я турмы!

Хоць каму, а жыць тут трэба,
Каб астрог не пуставаў.
Доля выбрала Язэба —
Жуй, Язэб, скарынку хлеба,
Покі Гурка не раскраў:

Жуй, хоць плачуць твае вочкі —
І да сьлёз прывычны мы...
Ой, ня думайце, паночкі,
Што спалохаўся турмы!

Праўда, жыць тут не салодка:
Харч—сьвіначы лепшы стол,
Пухне пуза, як калодка,
Але голад, брат, ня цётка:
Ем бурду іх, як той вол.

Што ж, Язэбка: гора змальства,
Беднасьць гнала да сумы...
Эх, ня радуйся, начальства:
Не зьялкаўся я турмы!

Ось адбуду тэрмін гэты,
Выйду я на сьвет з муроў.
Зноў за кніжкі, за газэты...
Вось вам, плешкі-апалеты:
Не баюся я шнуроў!..

Хоць навісла густа хмары,
Хоць на змор мяне бяруць. —
Не! мяне ня справяць кары,
Толькі злосьці паддадуць!

3/II 1909 г.

НОЧ У ВАСТРОЗЕ.

Ноч глухая. Ціха.
Густа лёгла цьма.
Дрэмле назірачы,
Цяжка сьпіць турма.

Страшнай зяўрай зьмея
Карыдор глядзіць,
І тужліва лямпа
Сьвеціцца, дрыжыць.

Обак карыдору
Камары відны,
Пад замкамі дзьверы,
З кратамі яны.

І здаецца, сьцены
Ціснуцца цяжэй,
Гнуць яны і душаць
Усё мацней, мацней...

Нудна, як у магіле,
Глуха, як у труне;
Толькі часам крыкне
Арыштант у сьне.

Мо Кабека*) здасца,
Спраўніка сасьніць,
Ды „параша“ зрэдка
Гучна загрыміць.

20/x 1908 г.

*) Старшыня Віленскай Судовае Палаты.

* * *

Сьціхнуў шум на карыдоры,
Ня чутно гаворкі,
На замок запёрты крэпка
Цесныя каморкі.

Ня зьвіняць жалезным звонам
Цяжкія кайданы...
Злосна, дзіка пазірае
Гэты дом паганы!

Шчыльна цела чалавечым
• Сплош укрыты „нары“.
Ціснуць грудзі арыштантам,
Томяць, бедных, мары.

Сон трывожны ў сьпёртым дусе
Не дае пакою...
Эх, як марне прападае
Жыцьце маладое!

Сьвеціць лямпа нудным блескам,
А вакол ціхутка!
Праз рашотку не спаткаеш
Вокам нічэгутка.

Ласьне сьвет убачыш бледны,
Як ліхтар мігае,
Ды за вуглам вецер вольны
Песьню засьпявае.

2/хн 1908 г.

СЬМЕРЦЬ АРЫШТАНТА.

Праз вастрожны двор закрыты
Два людцы маўчком ідуць,
З тоўстых дошак, сьпешна зьбіты,
Цесны гроб яны нясуць.

Ў зван ня звоняць, не сьпяваюць,
Нікагутка ня відно;

Два плячы той гроб трымаюць,
Як якое бервяно.

Арыштант! Сярод дарогі
Сам сябе ты адзваніў:
Кайданамі твае ногі
Суд «ласкавы» адарыў!

Арыштант! Яшчэ ты ўчора
Сам сябе і адмаліў,
Ў гроб хваёвы сваё гора
Ты глыбока палажыў.

Арыштант! І ў роднай хаце
Жыць з сям'ёю не далі,
Месца й там табе ня хваціць,
Як ня стала ня зямлі.

А сканаў ты, як сабака.
Знаць ня будуць сваякі,
Як пражыў ты, небарака,
Тры апошнія дзянькі.

Арыштант! Цябе зарыюць,
Не заплачуць над табой,
Хіба мо' ваўкі завуюць
У піліпаўкі зімой.

Арыштант! Твае магілы
Крыж ня будзе вартаваць,
Адзін вецер свае крылы
Над ёй будзе разьнімаць,

Калі ўвосень раззлуецца
І памчыцца у сьвет гуляць.
З языка ня раз сарвецца:
«Хтось павесіўся, відаць».

І ня будуць ведаць дзеткі,
Дзе іх татка апачыў:
Няма нават і заметкі,
Дзе ты костачкі злажыў.

✓ ВЯСНОЮ.

Вакоп усе вясёлы, снуюць і гамоняць,
Відаць—і у іх сэрцы вясна,
І горкія думкі галоу іх ня клоняць,
Ім доля прыхільна, красна.

Цаны куску хлеба ня знаюць шчасьліўцы,
І галава іх аб тым не баліць,
Як будзе багатая пожня на ніўцы,
Як заўтрашні дзень перабыць;

Ці будзе прытулак зьвярэджаным плечкам,
І ногі куды занясуць
Іх цела худое: ці к мору, ці к рэчкам,
І рукі каму прададуць,

Свабодныя рукі з патрэсканай скурай.
Шчасьлівец ня знае таго,
Як гнецца галеча прад чорную бурай
Няудалага жыцьця свайго.

А хто гэта ходзіць адзін стараною?
Чаму вы ня рады яму?
Чаму ён ня з вамі? Чаму галавою
Так нізка панік ён? Чаму?

Шчасьлівыя людзі, як хвалі, што у моры:
Іх вецер узьніме—бягуць,
І то, што лізалі, ласкаючысь, учора,
Пры ветры другім аплююць.

7/ш 1912 г.

* *
* *
* *

Ня дай, Божа, сэрцам зьнікнуць
І душой апасьці,
Страціць веру і надзею
На жыцьцё і шчасьце:

Бо бяз веры і надзеі
 Ў сьвеце усё пастыла,
Бо, згубіўшы сэрца крэпасць,
 Чалавек—магіла.

20/чт

НЕБА.

Зоркі таемныя, зоркі далёкія
 Ціха мігаюць, дрыжаць.
Тонкія хмарачкі, лёгкакрылатыя
 Белым абрусам ляжаць.

Скрозь іх валоканцы, рунь беласьнежную,
 Сьвеціцца гльб небасоў...
Эх, як спакойна ты, неба бяздоннае,
 Царства далёкіх сьвятоў!

Эх, як прыгожа ты, высь неаглядная,
 Цёмная, сіняя гладзь!
Як сьвечачкі, зоркі на Божым аутарыку
 Кожную ночку гараць.

Эх, колькі прастору, эх, колькі раздольля!
 Колькі таго хараства!
Што-ж нам нявесела, людзі мы Божыя?
 Што-ж нам баліць галава?

Ночачка цёмная, ночачка зорная,
 І ціш неабудная, цьма!
Волячка сьветлая, дзе ты, жаданая?
 Волі няма нам, і шчасьця няма!

8/ix 1909 г.

СЯБРУ.

Эх, як бедна у нас!
Эх, вялікая глуш!
Брат! Працуй, не чакай,
Цьму людзкую ты зруш!

Восень, доўгая ноч
Над народамі вісіць!
З кожнай хаты нуда,
Недастача глядзіць:

З кожнай грудзі людзкой
Хоча вырвацца крык,
Енкі балючай душы
Бедакоў-гарамык.

Вочы, поўныя дум,
Удол маўкліва глядзяць,
Іх надзеі там усе
Ужо спрадвеку ляжаць.

Раскатурхай народ,
Сьвет яму развяжы
І за долю яго
Працу ўсю прылажы!

√ 10/ix 1909 г.

РОДНЫЯ МАЛЮНКІ.

Бітыя дарогі,
Цьмяныя пуціны,
Вольныя разлогі,
Узгоркі і даліны...

Белыя бярозы,
Пышныя таполі,
На балотах лозы,
Вербы сярод поля...

Рэчкі і азёры,
Мурагі, чароты,
Ціхія прасторы,
Лес, гаі, балоты...

Вас не пералічыш,
Не акінеш вокам,
Голасам ня склічаш,
Вас ня зьмерыш крокам!

Ды ляглі над краем
Хмары-навальніцы,
Рубяжоу няма ім,
Ім няма граніцы!

Выйдзеш ты у дарогу,
Даль цябе жахае
І малітвы Богу
Ў сэрцы выклікае.

Ёсьць у гэтай далі
Хараство і чары;
Ўзьнімуць цябе хвалі,
Засьмяюцца мары.

Ты ідзеш, бажаеш,
Повен ты надзеі,
Ды не прачуваеш,
Дзе твае зладзеі.

Наплывуць туманы
Горкае нядолі,
І куюць кайданы
Цяжкае няволі.

Ты ідзеш скрозь церні,
Ўперадзі—каменьні,
Сееш прауды зоркі,
Разьбіваеш зьвеньні

Ланцуга ліхога,
Скованага злымі.
Цяжкая дарога:
Ты апутан імі!

Радасьць ты пачуеш,
Як ланцуг парвецца,
Ды ты зноў гаруеш —
Зноў зьвяно ўпляцецца

Ў шнур агідлы гора,
Што канца ня мае,

І цяпер, як учора,
Сэрца смутак знае.

Кавалі другія,
А ланцуг той самы —
Песьні ўсё старыя
Неаджытай гамы.

20/чнт 1921 г.

У ПАЛЁХ БЕЛАРУСІ.

Дзень добры вам, лясы і далі,
Прасторы ціхія зямлі!
Я зноў сродзь вас, пагоркі-хвалі,
Палоскі цьмянае ральці!

Вітаю вас, як блізкіх, родных,
Старыя хвоі на палёх,
І вас, красёнцы сьцежак згодных,
Сьляды нялічаных дарог!

І гэты жоуценькі пясочак,
Дзе хвойкі зелена растуць,
Бярозы тыя, што ў шніурочак
За рубяжы зямлі бягуць;

Ўдоуж рэчкі гэты луг муражны,
Дубоў разьвіслых цэлы рад
І буслаў дом, стары, заможны,
Як той пасэсарскі пасад.

То тут, то там лясок сінее,
Ў лагчынах рэчачкі блішчаць,
Ад усюль пакоем Божым вее,
На ўсім адна ляжыць пячаць —

Развагі ціхай, задуменья
І нейкай смутнае красы,
І чуеш у гэтым лятуценьні
Адвечнай песьні галасы.

А хмарка ў небе, ў Божым полі,
Плыве шчасьліва, як дзіця,
І забываеш мімаволі
Ўвесь клопат буднага жыцця.

Куды ні гляне маё вока, —
Усё поўна згоды, дабраты...
Ты маеш выгляды прарока,
Наш край пакуты, край сьвяты!

1921 г.

ЗВОН ШЫБАЎ.

Ноч маўкліва. Цёмна, глуха.
Прылажыла чутка вуха
За вакном старая гішня,
Штось прамовіць: шу шу шу!
І заціхне, бы баіцца
Памыліцца
І сказаць што-небудзь лішне.
Я ляжусь, агонь тушу.

Неба хмура, няпрыветна;
Зрэдка ветрык чуць прылетна
Скулься ціха набягае
І галінкі згайдане
І зьнікае ці дзесь далей

Бяжыць хваляй,
Байку-тайнасьць ціха бае
Анямелай цішыне.

Ў хаце ціха, нават жудка.
Ловіць зыкі вуха пудка:
Звоніць шыбка штось жалобна —
Дррон-дррон! ціха бразгаціць
Чуць счакаўшы, новым звонам,
Нізшым-тонам

Так-жа нудна, так-жа дробна
Шыбка новая зьвініць.

Няма ветру, усюды ціха;
Шыбы-ж звоняць—што за ліха?
Хто ў іх стукнуў? Хто чапае?

Ці то знак хто хоча даць,
Што згубілі мы дарогу,
Б'е трывогу,
Ходзіць, усіх прасьцярагае
І накладвае пячаць

На шляхі, дарогі тыя,
Дзе крыжы згнілі старыя,
Ці зумыслу пазьнімалі,
Як аджыўшыя свой час.
Хто такі ён? Невядомы,
Незнаёмы,

А мо' дзе і сустрэкалі,
Мо' з ім бачылісь ня раз.

І так сьцішна, чагосьь смутна,
Усё сьпявае шкло пакутна;
Толькі-ж думка не згадае.
Што гуторыць гэты сьпеу,
І ня хоча супыніцца.

Пагадзіцца

З тым, што сэнсу ня ўчытае:
Ці то жалаба, ці гнеу:

Шыбы звоняць і сьпяваюць,
Песьню скончаць, зачынаюць,
То павысяць яны голас,
То замлеюць, то замруць.

Жаль у іх песьні сэрца чуе
І гаруе,
Шклячка-ж звоніць усё раз-по-раз,
Не дае усё мне заснуць.

ЦЕНІ-СТРАХІ.

Вечар блізка, жар спадае.
З цёмных шчылін хтось нязнаны
Цені-страхі выклікае,
Штось ім шэпча, штось ківае,
Ды таемна, няўчытана.

Сьмех вясёлы зьбег няждана
З таго лесу і пагорку,
З тых лагчынак і з кургану,
Смуткам поле чуць заткана,
Смутак ходзіць панадворку.

Пуцявінкай праз разорку
Скача мышка палахліва
І шукае сваю норку
На мяжы каля аторку
І зьнікае дзесь маукліва.

Я іду, гляджу і—дзіва,
Ці раней таго ня бачыў?
Усюды стала нейк пужліва
І трывожна-баязьліва!
Зьмену гэту я зазначыў.

Хто-ж выраз той перайначыў?
Я ня сьцямялю і пытаю,
Ды пытанням азадачыў
Усіх, каго я тут ні бачыў,
Усіх, каго ні спатыкаю.

— Чапля! чапля! стой!—гукаю:
Ты ня ведаеш, скажы ты,
Ці я сам страхі шукаю,
Сам іх вобразы ствараю,
Ці тым страхам ўсе спавіты?

— Ня пытайся: я ня знаю! —
Тры вароны ляцяць з гаю.
Цяжка крыльлі іх мігаюць.

— Гэй, спынецесь! справу маю:
Штось у вас я запытаю... —

— Мы ня знаем!.. Не, ня знаю! —
Закрычалі і знікаюць.

Насустрэч старцы дыбаюць.

У Скуль вы людзі? хто такія? —
Воч старцы не падымаюць.

Усе маўклівы, разважаюць:

— Мы—сьляпыя! мы—глухія! —

Цені сталі больш густыя,

Многалучны, нясчысьлёны,

Многазначны, хоць пустыя,

Вельмі страшны, бо нямыя,

Пад пячацьцю ўсе замкнёны.

Лес, папары і загоны

Твар выразны свой хаваюць.

Дзесь далёка стогнуць званы,

Дзесь у лесе плач шалёны—

Совы дзень свой зачынаюць.

У Цені-страхі выпаўзаюць.

Іх ня бачыш, прачуваеш,

Штось чаруюць, заклінаюць

І таемна пагражаюць,—

Чым? У тым сіла, што ня знаеш.

25/ix 1921 г.

У ПОКЛІЧ.

Гэй, чулыя сэрцам! Гэй, душы жывыя!

Ідзеце вы долю шукаць!

Ёсьць у вас сілы, яшчэ маладыя,

Ёсьць яшчэ крыльлі лятаць!

Але уважайце: балотная бросьня

Іх кожную хвілю сачыць,

А гнільлю зацягне, душа не уваскросьне

У гару над зямлёй не ўзляціць.

Вы чуеце хваляу жывых набяганьне?
Прыгледзьцеся: новыя дні
На вас пазіраюць у іскрах сьвітання,
І сьвецяць другія агні.

Сьпяшайцеся, брацьці, расою халоднай
Ваш твар выразьлівы абмыць
І воздух гаючы палёу, нівы роднай
У грудзі чым больш захапіць.

Але памятайце: на вашым суменьні
Ня сплечаны доўг векавы:
То доўг прад народамі, то доўг разуменьня,
Якое зачэрпалі вы

З народнага скарбу душы самабытнай
І з скарбу яго мазалёу.
То ён, працавік наш, то ён, старажытны,
На гору нас моучкі узьвёу.

Гадуе вас поле, што золатам зьяе...
Пяскоу, нераджайных пяскоу;
Вас корміць сярмяга, што долі ня знае,
Ня ведае ласкі братоу.

√ Ідзеце-ж к народу, як добрыя дзеці,
Ідзеце. Злучайце яго.

І горкую прауду у вочы скажэце.
Чаго ён гаруе, чаго?

11/VI 1921 г.

√ БЕЛАРУСКАМУ ЛЮДУ.

Змоукні ты, сьціхні, песьня пакуты,
Заварушыся, наш край!
Люд беларускі! Рві свае пумы!
Новую песьню сьпявай!

Дружна, згодна станьма сьцяною,
Доля ня прыдзе сама,
Воля ня зойдзе к нам стараною,
Збоку дарог ёй няма.

Люд! Праканайся: толькі мы самі—
Долі свае кавалі.

Годзі жа, досыць панукаць намі,
Гнаць з нашай роднай зямлі!

Нам паганятых болей ня трэба—
Будзем мы жыць без паноў.
Самі вы дбайце лепей пра неба!—
Скажам мы так да ксяндзоў.

Хіба забудзем мы тыя межы,
Што правадзілі бяз нас?
Раны глыбокі, ох, яшчэ сьвежы!
Помсты агонь не пагас.

Нас падзялялі—хто? Чужаніцы,
Цёмных дарог махляры.
К чорту іх межы! К д'яблу граніцы..!
Нашы тут гоні, бары!

Будзем мы самі гаспадарамі.
Будзем свой скарб ратаваць!
Годзі тэй крыуды! У ногу з братамі
Пойдзем наш край вызваляць.

Ох, і агорклі гэтыя кпіны..!
Злучым мы ў хор голасы:
Эх, вы разлогі роднай краіны,
Нашы палеткі, лясы!

Родны вы сэрцу нашаму гмахі
Лесу, лугоў і палёў!
Досыць ушчувалі нас паны-ляхі,
Ведаем ціск маскалёў...

Змоукні жа, сьціхні, песьня пакуты!
Заварушыся, наш край!
Люд! Вызваляйся, рві свае пумы,
Новыя песьні сьпявай!

З Ъ М Е С Т.

	Стр.
1. Песньні вясны	2
2. На лузе	2
3. Веснавая ноч	3
4. Раніца вясною	4
5. Веснавыя хмаркі	5
6. Маёй вясне.	6
7. Хмаркі.	6
8. Першы гром	7
9. Эх, як я-б хацеў!..	8
10. Журба палёу	9
11. Суш	10
12. На лузе	10
13. Хмарка	11
14. Ноч прад навальніцай	12
15. Перад бурай	13
16. Посьле навальніцы	13
17. Муха	14
18. Восень у гаю	14
19. Дарога	15
20. Гай	15
21. Гусі	16
22. Перад восеньню	17
23. Захад сонца	18
24. Да вясны	19
25. Песньні зімы	20
26. Дай, зірну ў сваё акно!	20
27. Мяцеліца	21
28. Зіма	22
29. На павароце	22
30. Коляды	23
31. Вецер.	24
32. Надрывайся і шумі	25
33. На ніве	25
34. На полі	27
35. Голь	27
36. Старыя песньні.	28
37. Песня жніва	29
38. Бязладзьдзе	30
39. „Рыну!“	30

40. Няшчасная маці	32
41. Уночы	33
42. Гора мацеры	35
✓ 43. Мацерына прычы	36
44. На адзіноце.	39
45. Думкі	42
46. Я помню	43
47. Краска	43
48. Восеньню	44
49. Расставаньне	45
50. Апошні лісток	46
51. Раздумье	47
52. Вярба	48
• 53. Журба па вясне.	49
54. Год за годам уцякае	50
55. Ну, якіх жа прыгод	51
56. Позна. Восень. Агалілісь	51
57. Ні красак, ні зыкаў.. . . .	52
58. Я стаю на мяжы	52
• 59. Год за годам неузаметкі	53
✓ 60. Яшчэ адзін усход мінаю...	53
✓ 61. Я кожны год...	53
✓ 62. На чужыне	54
63. Пад новы год	55
64. Хто нам скажа...	61
65. Песьня адзінокага	62
66. Эх, на што...	62
67. Песьня батрака	63
68. Песьня п'янога	64
69. «Асадзі назад!»	65
70. Эй, скажы мне.	67
71. Старыя дубы	68
✓ 72. Дубы	69
73. Глухая дарога	70
74. Дуб	71
75. Покліч. (Гэй, чуеце)	72
76. Араты.	73
77. Пятрусь-касец	74
78. На раздарожжы	75
79. У дарогу	76
✓ 80. Зноў павеела турмою	78
81. У дарозе	78
82. Я хачу аб табе.. . . .	79
83. Дарога	80

На асцяжы

	Стр.
84. Гадавіна	80
85. На крыжовых дарогах	81
86. Крыж	82
87. На прастор	82
88. Усьміхнулась, праясьнілась	83
89. Марова	83
90. Успаміны	85
91. Высокі Бераг	86
92. Тройка	86
93. На пераломе	87
94. Дзьве дарогі	88
95. На рэчцы	88
96. Поле	89
97. Ворагам	90
98. Люд стогне	90
99. Неўспагаднасьць	91
100. Думкі жаўнера	92
101. Ня дамся!	93
102. Ноч у вастрозе	94
103. Сьціхнуў шум...	95
104. Сьмерць арэстанта	95
105. Вяскою	97
106. Ня дай Божа...	97
107. Неба	98
108. Сябру	98
109. Родныя малюнкi	99
110. У палёх Беларусі	101
111. Звон шыбау	102
112. Цені-страхі	104
113. Покліч	105
114. Беларускаму люду	107

1000

1964 =

1964 =

B0000000490868

Беларуская Коопэрацыйна-Выдавецкая
«АДРАДЖЭНЬНЕ»

Дзе выданні «Ліры ваданы» хутчэй на Беларускіх землях
увоў рэспубліцы і прыносяць значныя вынікі.

Т-ва «Адраджэньне» працягвае ў сваім выброў выданні
грамадзянска-коопэрацыйныя установы і пра-
вавых актоў.

Цэна кожнага выдання 10 руб. за кожнае.

Адрэс: Мінск, Сяв.Беларуская вуліца, № 3 (бываўшы
д. 10, 10А).

Беларуская Коопэрацыйна-Выдавецкая Т-ва
«Адраджэньне»

Надрукавана:

- 1) *Дзуб Колас* — Беларускі выборнік вернікаў і паэты.
- 2) *Праб. Вячур* — Беларускі выборнік паэты і гісторыка.

Друкуюцца:

- 1) *Шка і Купіца* — Уладзіслава Грыбачэўскага.
- 2) *Ф. Магушэвіч* — Дзюба беларускага выборніцтва.
- 3) *Валаскія і Вячур* — М. Сімашэвіча і Г. Сімашэвіча.
- 4) *Г. Сімашэвіч* — Г. Сімашэвіча і Г. Сімашэвіча.

Прыставаўшы:

- 1) *Замітанне Бядуля* — Беларускі выборнік.
- 2) *Дзуб Колас* — Беларускі выборнік.
- 3) *Брунцэвіч* — Беларускі выборнік.
- 4) *Азубкі* — Беларускі выборнік.
- 5) *Трэйкоўскі* — Беларускі выборнік.
- 6) *Дзюба і Сімашэвіч* — Беларускі выборнік.

Беларуская Коопэрацыйна-Выдавецкая Т-ва
«Адраджэньне»

Дзе выданні «Ліры ваданы» хутчэй на Беларускіх землях
увоў рэспубліцы і прыносяць значныя вынікі.
Т-ва «Адраджэньне» працягвае ў сваім выброў выданні
грамадзянска-коопэрацыйныя установы і прававых актоў.
Цэна кожнага выдання 10 руб. за кожнае.
Адрэс: Мінск, Сяв.Беларуская вуліца, № 3 (бываўшы
д. 10, 10А).